

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

[Temel Eğitim Anabilim Dalı]

[Sınıf Eğitimi Bilim Dalı]

[Yüksek Lisans Tezi]

**[YANSITICI DÜŞÜNME BECERİSİ İLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ
TEZLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ]**

[Züleyha CANLI]

ORCID: [0000-0003-2614-5147]

Danışman

[Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ]

ORCID: [0000-0002-1175-812X]

Konya –[2023]

ÖN SÖZ

Araştırma sürecim boyunca kıymetli bilgi ve önerileriyle yol gösteren, lisans eğitiminde öğrencisi olduğum ve lisansüstü eğitimde de tekrar öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca maddi manevi destekleriyle her daim yanımda olan aileme çok teşekkür ederim.

[Züleyha CANLI]

[Kasım 2023]

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ.....	12
1.1. Problem Durumu	12
1.2. Araştırmanın Amacı	15
1.3. Araştırmanın Önemi	16
1.4. Sayıtlar	17
1.5. Sınırlılıklar.....	17
1.6. Tanımlar	18
2. ALAN YAZIN.....	19
2.1. Düşünme.....	19
2.2. Düşünme Becerileri	22
2.3. Yansıtıcı Düşünme	23
2.3.1. Yansıtıcı Düşünmenin Tanımı.....	23
2.3.2 Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri.....	26
2.3.3 Yansıtıcı Düşünme Becerileri Öğretimi	29
2.3.4 Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Öğretiminde Öğretmenin Rolü	30
2.3.5 Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştiren Yöntemler	32
2.4. İlgili Araştırmalar	36
2.4.1. Yurt İçi Araştırmalar	36
2.4.2. Yurt Dışı Araştırmalar	40
3. YÖNTEM.....	44
3.1. Araştırmanın Modeli	44
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	44
3.3. Veri Toplama Aracı.....	45
3.4. Verilerin Toplanması.....	45
3.5. Verilerin Analizi.....	46

4. BULGULAR	48
4.1. Yansıtıcı Düşünme Becerisi Lisansüstü Tezlerine Ait Bulgular	48
4.1.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular	48
4.1.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular	49
4.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular	51
4.1.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular	51
4.1.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular	52
4.1.6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular	52
4.1.7. Yedinci alt probleme ilişkin bulgular	53
4.1.8. Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular	54
4.1.9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin bulgular	56
4.1.10. Onuncu alt probleme ilişkin bulgular	57
4.1.11. On birinci alt probleme ilişkin bulgular	58
4.1.12. On ikinci alt probleme ilişkin bulgular	59
4.1.13. On üçüncü alt probleme ilişkin bulgular	60
4.1.14. On dördüncü alt probleme ilişkin bulgular	62
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	64
5.1. Tartışma ve Sonuç	64
5.2. Öneriler	70
KAYNAKLAR	71
EK-1: Tez İnceleme Formu	80
EK-2: İncelenen Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Lisansüstü Tezlerin Listesi	81

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

[Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi] başlıklı tez çalışmamın toplam 89 sayfalık kısmına ilişkin, 13/11/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %22 olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

13/11/2023

Züleyha CANLI

Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

[13/11/2023]

[Züleyha CANLI]

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. Lisansüstü Tezlerin İnceleme Alanları.....	46
Tablo 4. 1. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Yıllara Göre Sayısı	48
Tablo 4. 2. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı	49
Tablo 4.3. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Lisansüstü Düzeylerine Göre Dağılımı	51
Tablo 4. 4. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Enstitülerine Göre Dağılımı	51
Tablo 4. 5. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Araştırmacıların Cinsiyetine Göre Dağılımı	52
Tablo 4. 6. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Araştırma Türlerine Göre Dağılımı.....	52
Tablo 4.7. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı	53
Tablo 4. 8. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Örneklem Oluşturma Modeline Göre Dağılımı.....	54
Tablo 4. 9. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Örneklem Dağılımı.....	57
Tablo 4. 10. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı..	57
Tablo 4.11. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Konu Dağılımı.....	56
Tablo 4.12. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Amaçlarına Göre Dağılımı.....	57
Tablo 4.13. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Sonuçlarına Göre Dağılımı.....	58
Tablo 4.14. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Önerilerine Göre Dağılımı.....	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. ERA döngüsü (Jasper, 2003)	24
Şekil 2. 2. Yansıtma alanları	27
Şekil 2. 3. Yansıtıcı Öğretim Süreci	31
Şekil 3. 1. Tümevarımcı Analiz Süreci	47
Şekil 4. 1. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı	49
Şekil 4. 2. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Seçilen Örneklem Türlerinin Yüzdelik Dağılımı	55
Şekil 4.3. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Kullanılan Olasılıklı Örneklem Türlerinin Dağılımı	55
Şekil 4.4. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Kullanılan Olasılık Dışı Örneklem Türlerinin Dağılımı	56
Şekil 4. 5. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Kullanılan Amaçlı Örneklem Türlerinin Dağılımı	56

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

TDK: Türk Dil Kurumu

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)

KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı

A.B.D: Ana Bilim Dalı

vd: ve diğerleri

vb: ve benzeri

akt: Aktaran

f: frekans

%: yüzde

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

YANSITICI DÜŞÜNME BECERİSİ İLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Züleyha CANLI

Bu araştırmada yansıtıcı düşünme becerisi üzerine 2017-2022 yılları arasında 5 yıllık süreçte yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Konuyla ilgili yapılan tezlerin farklı açılardan durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamına alınan tezler; yıllar, üniversiteler, lisansüstü düzeyler, enstitüler, araştırmacının cinsiyeti, araştırma türleri, ana bilim dalı, örneklem oluşturma modeli, örneklem grubu, araştırma yöntemleri, konu, amaç, sonuç ve öneri gibi açılardan incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden olan doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Araştırma için kullanılacak tezler YÖKTEZ üzerinden tarama yapılarak elde edilmiştir. Tarama sonucunda 166 adet teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden internet ortamında erişimine açık olmasına izin verilmeyen, dili Türkçe olmayan ve problemin konusuna uygun olmayanlar elenerek, araştırmaya 122 tez dâhil edilmiştir. Bu tezlerden 90 tanesi yüksek lisans, 32 tanesinin doktora tezi olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak tema ve kategorilere ayrılıp, tablolatırılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre en fazla tezin 2019 yılında yapıldığı ve çalışmaların çoğunun yüksek lisans türünde olduğu görülmüştür. İncelenen tezlerde araştırmacıların çoğunlukla kadın olduğu tespit edilmiştir. En çok çalışma yapılan üniversiteler, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi olmuştur. Çalışmaların en çok Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapıldığı ortaya çıkmıştır. En çok nicel araştırma yöntemleri ve bu yöntemlerden deneysel yöntem ve ilişkisel tarama modeli en çok tercih edilenlerden olmuştur. Örneklem oluşturmada basit tesadüfi örneklem modeli kullanılmış, çalışma grubu olarak ortaokul öğrencileri seçilmiştir. İncelenen tezlerde konu dağılımına bakıldığında bir uygulamanın, programın, yöntemin yansıtıcı düşünmeye etkisine ilişkin araştırmalar ön plana çıkmıştır. Araştırmalarda en çok öğretim stratejilerinin, etkinliklerinin, uygulamalarının yansıtıcı düşünme üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Sonuç tablosuna baktığımızda kullanılan öğretim stratejilerinin, etkinliklerin, uygulamaların akademik başarıya, motivasyona, yansıtıcı düşünme becerisine olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Düşünme, yansıtma, yansıtıcı düşünme, düşünme becerileri

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Primary Education Program
Master Thesis

EXAMINATION OF GRADUATE THESES RELATED TO REFLECTIVE THINKING SKILLS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Züleyha CANLI

In this research, postgraduate theses on reflective thinking skills made between 2017 and 2022 in a 5-year period were examined. It is aimed to reveal the status of the theses made on the subject from different perspectives. Theses included in the research; years, universities, graduate levels, institutes, researcher's gender, research types, department, sampling model, sample group, research methods, subject, purpose, conclusion and suggestion. The document analysis model, which is one of the qualitative research models, was used in the research. The theses to be used for the research were obtained by scanning through YÖKTEZ. As a result of the scanning, 166 theses were reached. Among these theses, those that are not allowed to be accessed on the internet, whose language is not Turkish, and which are not suitable for the subject of the problem, were eliminated and 122 theses were included in the research. It has been seen that 90 of these theses are master's theses and 32 of them are doctoral theses. The data obtained were subjected to content analysis and divided into themes and categories and tabulated.

According to the results of the research, it was seen that the most thesis was done in 2019 and most of the studies were in the graduate type. In the theses examined, it was determined that the researchers were mostly women. The universities with the most studies were Necmettin Erbakan University and Gazi University. It was revealed that most of the studies were carried out in the Institute of Educational Sciences. Quantitative research methods and experimental method and relational screening model among these methods were the most preferred ones. Simple random sampling model was used to create the sample, and secondary school students were chosen as the study group. Considering the distribution of topics in the theses examined, researches on the effect of an application, program, method on reflective thinking came to the fore. The aim of the research is to examine the effects of teaching strategies, activities and practices on reflective thinking. When we look at the result table, it is concluded that the teaching strategies, activities and practices used have a positive effect on academic success, motivation and reflective thinking skills.

Keywords: Thinking, reflection, reflective thinking, thinking skills

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Dünyada son zamanlarda önemli ve ön planda olan olgu küreselleşmedir. Küreselleşme hayatımızda devam etmekte olan bir süreçtir. Bu süreç dünya üzerindeki tüm toplumların ve insanlığın, bütün dünyada gerçekleşen olaylardan haberdar olmaları, birbirlerinin eylemlerinden etkilenmeleri, eylemleri paylaşmaları ve yaymaları ile ortaya çıkmıştır.

Küreselleşmeyle birlikte insanların yaşam tarzları, aile biçimlerinde değişimler, ekonomide dönüşümler meydana gelmektedir. Bu değişimler bilginin küresel düzeyde paylaşılması ve yayılması ile ilgilidir. Bu durumda yoğun bir bilgi birikim sürecini başlatmıştır. Hızla çoğalan bilgi karşısında seçici davranan, hangi bilgiyi nasıl, nereden öğrenebileceğini bilen, öğrenmeyi öğrenen insana ihtiyaç vardır. Bu noktada eğitime, eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Eğitim, her toplumda özel bir yere sahiptir. Geçmişe bakıp takılmamayı ve geleceğe keyifle bakmamızı sağlayan eğitimidir. Bu açıdan, toplum ve insanlık için yeniden inşa aracıdır. Hızla değişen dünyada, kaygan zeminde düşmeden yürümeyi bilmek gibi insanlık yol haritasını güncellemeyi öğrenebilmelidir. Bu da ancak eğitimle başarılabilir. Yeni süreçte insan sığ ve sınırlı düşünceden kurtulup, elindeki bilgilerin ötesine geçmeyi bilen, keşfeden, araştıran insan modeline dönüşmelidir. A.Toffler'in “ *Geleceğin cahili, okumayan değil; nasıl öğreneceğini bilmeyen kişi olacaktır*” sözü yeni dönemde öğrenme ve öğrenme yollarının önemini ortaya koymaktadır (Balay, 2005).

20. yüzyılda insanların iş ve günlük hayatında beklenen beceriler değişerek 21. yüzyılda farklı biçimde şekillenmektedir. Gelişen bilgisayar teknolojisiyle iş hayatına atılacak gençlerden alan bilgisi ve becerilerinin dışında bir takım becerilere sahip olanlar, çağa daha kolay uyum sağlayacaklardır. 21.yüzyıl becerileri olarak bahsettiğimiz bu çağın insanının sahip olması gereken beceriler hakkında ne kadar bilgi sahibiyiz ve bu becerileri geliştirmek adına neler yapabiliriz, bunu ele almalıyız (Yalman, 2020).

Çevre, teknoloji, ekonomi gibi dinamiklerin değişmesiyle ortaya çıkan durumu kontrol edebilmek için, insan yetiştirme sistemimizi geliştirip, değiştirmeliyiz. Bu dönüşümü de 21.yüzyıl becerileri gerçekleştirecektir. Dünya genelinde birçok araştırma sonucuna baktığımızda 21.yüzyıl becerileri 4 kategoride toplanmıştır. Bunlar, düşünme biçimleri (yaratıcılık, eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, problem çözme...), çalışma biçimleri, çalışma araçları, yaşam becerileridir (Yılmaz, 2016). Bu beceriler tüm dönemlerde var olan fakat 21.yüzyılda daha çok vurgulanan becerilerdir (Mercan, 2022).

Yeniliğin ve değişimin çok hızlı olduğu 21. yüzyılda sahip olmamız gereken öğrenme ve yenilenme becerilerini bilmemiz gerekirken, eğitim sisteminin nasıl olacağı sorusuna da cevap aramalıyız (Özçelik,2020). 21.yy becerilerine ulaşabilmek ve hangi ortamlarda gelişebileceğini anlamak, eğitim için önemli bir nokta olmuştur (Kabataş Memiş, 2021). Bu yeniden yapılanma süreciyle birlikte öğrencilerden, öğretmenlerden ve öğretim programlarından beklentiler değişmiştir. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine sahip olması ve öğretim programlarının da üst düzey düşünme becerilerini geliştirici olması beklentiler arasındadır. Bu beklentiler şüphesiz ki öğretmenlerinde bu becerilere sahip olmasını mecburi kılmıştır (Korkmaz, 2018).

Eğitim, erişebileceğimiz hedeflerden hareketle elde edebileceğimiz becerilere odaklanır. İnsanların kullandığı zihinsel ve sezgisel beceriler, hedefledikleri becerilerin belki de bir yansımasıdır. Çocuklara sadece bilgi vermek dışında, okur- yazarlık ile aritmetik çalışmalar dışında neler verebiliriz? Bu sorunun cevaplarından biri çocuğun düşünme ve öğrenme kapasitesini arttırmak ve bunun için çabalamaktır.

Geçmişteki kuramlar, öğrenmenin basit halleri üzerinde yoğunlaşmışlardır, artık günümüz koşullarında sorgulamaya, problem çözmeye, analize, senteze, öğrenme sürecine daha çok önem verilmektedir. 21.yüzyılda teknolojide meydana gelen hızlı gelişmeler toplumun her alanında değişime neden olmaktadır. Bu alanlardan biride eğitim alanıdır. Eğitim alanında 20 yıl önce bildiklerimiz, öğrenmeye çalıştığımız ve yeterli olan beceriler şimdiki zaman insanına yeterli gelmiyor ve hayata hazırlamıyor. Teknolojideki gelişmeler eskiyi tamamen değiştirirken yeni işler, oluşlar meydana çıkmaktadır. Hızlı değişim ve gelişim nedeniyle gelecekteki oluşumları tahmin edebilmek zorlaşmaktadır. Eğitimde bireye bilgiyi yüklemek yerine bilgiyi edinebilmesi, kullanabilmesi için gerekli olan düşünme becerilerine dikkatimizi vermeliyiz. Günümüzde bireyin kendi kendine düşünmesini

sağlamak, bireye düşünme becerilerini kazandırmak eğitimin en önemli amaçlarından biri haline gelmiştir (Baysal ve Sarıcan, 2022).

Zihnimizin en tabii mekanizması düşünmektir. İnsanın doğumuyla başlayıp insan ömrü boyunca devam eden düşünme, doğrudan ya da dolaylı olarak geliştirilebilir ve nitelikli hale getirilebilir. Nitelikli düşünmenin olabilmesi de düşünce eğitiminden geçmektedir (Güneş, 2012). İnsanlar düşünmenin yaşla doğru orantılı olarak geliştiğini varsaymaktadır. Hâlbuki her insan bir düşünme kabiliyetine sahip olsa da, onu geliştirmesi ancak deneyimlerle ve eğitimlerle olacaktır (Doğanay, 2021).

Yeni dünya düzeninde çocuklar artık bilgiyi alma durumundan sıyrılıp, oluşturan durumuna geçmişlerdir. Çocuk bilgiyi oluştururken, eski deneyimlerinden yararlanarak zihninde yeni şemalar açar. Farklı bir olguyla karşılaştığında çocuk, zihnindeki şemalarda değişikliğe gider. Bu gibi bilişsel süreçlerden geçerken çocuklar düşünme becerilerini kullanırlar. Bu nedenle çocuklara erken yaşlardan itibaren düşünme becerilerine yönelik faaliyetlerde bulunmalıyız (Koyuncu ve Akman, 2018).

Zaman içerisinde toplumun çocuklara, okullara bakış açısı değişmiştir (Baysal & Sarıcan, 2022). Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkenin eğitim sistemlerinde düşünme becerileri ve öğretimi önem kazanmıştır. Düşünme becerilerini planlama, geliştirme ve yansıtma olmak üzere Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD-2012), üç gruba ayırmıştır. Yansıtma becerisi, süreci inceleme, başarı kıstaslarını ve çıktılarını gözden geçirme, düşünmeyi unsurlarına ayırma, kişinin öğrendiğini ve düşündüğünü değerlendirme becerilerini kapsamaktadır (Yeşilyurt, 2021).

Yansıtıcı düşünme becerisi de, yenilenen eğitim anlayışında yerini almıştır. Yansıtıcı düşünme kendiliğinden gelişen bir düşünme becerisi olarak görülmemeli, bilinçli bir şekilde öğrenilip geliştirilebilir. Geliştirmeye çalıştığımız bu durum öğretmene, öğretim verimliliğine ve dolayısıyla öğrenciye hizmet edecektir (Kabataş Memiş, 2021).

Alan yazına baktığımız da yansıtıcı düşünme bireyin eğitim-öğretim sürecinde edindiği tecrübeler ve gerçekleştirdiği fiiller üzerine özenle, amaca yönelik bir düşünme, değerlendirme yaparak davranışlarını bu değerlendirmelere göre düzenleyip kendini geliştirmesi eylemi olarak ifade edilmektedir (Dede ve Eğmir, 2020).

MEB(2018) yayınladığı öğretim programında yansıtıcı düşünmeyi, yaşantılar sonucunda elde ettiğimiz bilgi ve tecrübelerin ileriye, geleceğe yansıtılması diyerek bu düşüncenin öğrencinin, eğitim ortamlarında aktif davranarak deneyimler edinmesini, bilgilerini paylaşabilmesini ve farklı durumlarda kullanabilmesini içerdiğini belirtmiştir. Bir diğer ifadeyle yansıtıcı düşünme; bireyin geçmiş, gelecek ve şimdiki yaşadıkları hakkında etraflıca düşünerek, kendi öğrenme- öğretim süreci hakkında özeleştiri yapması ve bunun sonucunda çıkan problemleri çözmek için neler yapabileceğini düşünmesidir (Altın ve Saracaloğlu, 2018).

Yansıtıcı düşünmede kişi kendi düşüncelerini ve öğrenme stilini düşünür. Bu düşünme becerisini eğitime yansıtılabilmemiz için düşünceyi destekleyici ortama ihtiyaç vardır. Öğretim programlarında hayal gücüne dayalı, analiz sentez gerektiren, grup çalışması, otobiyografik yazı çalışmaları gibi faaliyetlere yer verilmelidir.

Ülkemizde 2005 yılında geleneksel eğitim anlayışından vazgeçilerek çağın gereklerine uygun yapılandırmacı eğitim anlayışına geçilmiştir. Değişen öğretim programlarıyla üst düzey düşünme becerilerine yer verilmiştir. Eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı düşünme becerileri ön plana çıkan becerilerden olup eğitim sisteminde yerini almıştır (Yeşilyurt, 2021). Bu düşünme becerilerinden yansıtıcı düşünmeye 2008 yılı itibariyle vurgu yapılmaya başlanmış ve yansıtıcı düşünme çalışmalarda yer almaya başlamıştır (Dede ve Eğmir, 2020). Bu bağlamda, tez konusunun belirlendiği zamanda yapılan literatür taramasında düşünme becerilerine yönelik pek çok tez yapıldığı görülmüştür. Ancak son yıllarda bu konuda yüksek lisans ve doktora çalışmalarını inceleyen tez çalışmasının bulunmaması bu araştırmanın yapılmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda bu araştırma ile yansıtıcı düşünme becerisine ilişkin yapılan tezlerde araştırmacıların hangi konulara yöneldiği, literatüre nasıl katkı sağladıkları, elde ettikleri sonuçlarla yansıtıcı düşünmeye hangi açılardan yarar sağladıkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Düşünme becerileri konusunda literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Bu araştırmalarda yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili de birçok çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 2017-2022 yılları arasında 5 yıllık süreçte, yansıtıcı düşünme becerisi konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyografik yönden analizini yapmaktır.

Problem cümlesi “Yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından dağılımı nasıldır?” şeklinde oluşturulmuştur ve aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

2017-2022 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezlerin;

1. Yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Lisansüstü düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 4 Enstitülerine göre dağılımı nasıldır?
5. Araştırmacıların cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?
6. Araştırma türlerine göre dağılımı nasıldır?
7. Anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
8. Örneklem oluşturma modeline göre dağılımı nasıldır?
9. Örneklem dağılımı nasıldır?
10. Araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
11. Konu çeşitliliğine göre dağılımı nasıldır?
12. Amaçlarına göre dağılımı nasıldır?
13. Sonuçlarına göre dağılımı nasıldır?
14. Önerilerine göre dağılımı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

21.yüzyılda bireylerin düşünme becerilerine sahip olmaları zaman geçtikçe önem kazanmaktadır. Geleneksel eğitim anlayışındaki bilgi aktarımı yerini, yeni öğrenme anlayışında “öğrenmeyi öğrenme”, “düşünce üzerine öğrenme” kavramlarına bırakmıştır (Maviş Sevim, 2021).Bireyin bilgileri öğrenmesinden ziyade öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ve zihnine nasıl yerleştirdiğinin farkında olması önemli hale gelmiştir. Kişinin bilişsel

süreçlerde, öğrenme yeterlik ve yetersizliklerinin farkında olması için düşünmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bu amaçlara yönelik düşünme biçimlerinden biri de son yıllarda önem kazanan yansıtıcı düşünmedir (Yurdakul, 2005).

Yansıtıcı düşünme becerisine sahip olmak demek, kendi öğrenme süreçlerini analiz etme, değerlendirebilme, neyi, nasıl öğrendiğinin farkında olma, karar verebilme, hedef belirleyebilme, farklı yollar oluşturabilme, deneyimleriyle geçmiş, gelecek ve şimdiki zaman arasında ilişki kurma, sorgulama becerisine sahip olabilmek demektir (Maviş Sevim, 2021).

Eğitim öğretimde yansıtıcı düşünmenin katkılarını sorgulamakla birlikte bu kavramın anlaşılması konusunda güçlük yaşanmaktadır oysaki yansıtıcı düşünme ve uygulamalarına farklı yerlerde ve çeşitli zamanlarda ihtiyaç duyarız. Hayatımızın birçok aşamasında bilinçsiz bir şekilde düşünüyoruz ve tercihlerde bulunuyoruz. Bilinçli bir yansıtıcı düşünmenin sonuçları, olayın ötesinde geniş bir kapsamda olumlu etkileri olacaktır (Kabataş Memiş, 2021).

Literatüre bakıldığında yansıtıcı düşünme becerisi üzerine yapılan lisansüstü tezleri son yıllarda bibliyografik yönden inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerde; hangi yöntem ve metotların kullanıldığı, ne gibi sonuçların elde edildiği, hangi yılda ne kadar çalışma yapıldığı ve ne gibi önerilerde bulunulduğu gibi birçok veri bir arada toplanmıştır. Bu çalışmanın tez konusunun lisansüstü öğrencilere ve tezlere danışmanlık yapacak akademisyenlere yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmüştür. Bu konuda yapılan tezlerin, sonuçlarının ne olduğunun toplu olarak ortaya konmasının, eğitim uygulayıcılarına katkı sunacağı düşünülmüş, bu nedenle bu çalışma önemli görülmüştür.

1.4.Sayıtlar

Bu çalışmada 2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin tamamının YÖK Ulusal Tez Merkezi'ne ulaştırıldığı ve tezlere ilişkin bilgilerin ilgili kişilerce tam ve doğru olarak girişinin yapıldığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2017-2022 yılları arasında 5 yıllık süreçte Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalarla sınırlıdır.

2. Araştırma, YÖK veri tabanında ulaşılan ‘yansıtıcı düşünme’ ve ‘yansıtma’ anahtar sözcükleri ile sınırlıdır.

3. Araştırma, yazım dili Türkçe olan çalışmalar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Düşünme: “ İçinde bulunan konumu, durumu idrak edebilmek amacıyla yapılan aktif, amaca uygun düzenli zihinsel süreçtir” (Cüceloğlu, 2008).

Yansıtma: “İletme, duyurma” (TDK, 2022).

Yansıtıcı düşünme: “Bireyin geçmiş, gelecek ve şimdiki zamanda yaşantıları hakkında ayrıntılı düşünerek, kendi öğrenme sürecini değerlendirme ve sorgulama yaparak varsa çıkan problemleri çözmek üzerine düşünmesidir” (Altın ve Saracaloğlu, 2018).

21. yüzyıl becerileri: “Bireye, eğitimde başarılı olmasını sağlamanın yanında değişimin ve sürekli öğrenmenin olduğu çağa uyum sağlamalarına yardımcı olan beceriler” (Kabataş Memiş, 2021).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

2.1. Düşünme

İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliğin “düşünme” eylemi olduğunu biliriz ve bunu sık sık ifade ederiz. İnsanoğlunun yaratıldığı ilk andan günümüze kadar var olan düşünme eylemi üzerine hiç kuşkusuz birçok araştırma yapılmıştır. Farklı dönemlerde düşünme kavramı farklı değerlendirilmiştir. Doğa ve İlk çağ filozoflarından, İslam ve Çağdaş dönem filozoflarına kadar farklı bakış açılarıyla düşünme kavramı ele alınmıştır.

İlk olarak kelimenin sözlük anlamına baktığımızda “ *Kişinin öğrenme süreci içinde kazandığı kavramlar, kullandığı imgeler, düşünce ve hareketler, sözcük ve terimler gibi simgeler aracılığıyla gerçekleştirilen zihinsel faaliyet; çıkarsama, akıl yürütme, anımsama, kuşku duyma, isteme, hissetme, anlama, kavrama gibi, bilinçli bir biçimde gerçekleştirdiğimiz zihinsel faaliyetlerin herhangi biri; karşılaştırmalar yapma, analiz, sentez, bağlantı kurma ve kavrama gibi işlemlerden oluşan zihinsel süreç.* ”olarak tanımlanıyor (www.türkcebilgi.com/düşünme, 2023). Türk Dil Kurumu (TDK, 2022) ise düşünmeyi, “ *Duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak aklın bağımsız ve kendine özgü durumu*” , “ *Karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi*” olarak tanımlamıştır.

Erdem (2020) düşünmeyi ilişkilendirmek olarak ifade etmektedir. Bu ilişkilendirmeleri, insanın doğduğu andan itibaren inandığı kendi kararlarıyla ve bu kararlarla eyleme geçmesi olarak tanımlamıştır. Düşünmeyi zihnimizin fonksiyonu olan şey diye dile getirmiştir. Bu şey geçmişimizi ve bugünümüzü izah ederken biz hala bu şey hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz demiştir.

Cüceloğlu (2008) düşünme kavramını, içinde bulunulan olayı idrak etmek gayesiyle yapılan aktif, hedefe yönelik düzenli zihinsel süreç olarak ifade etmiştir. Güneş(2012) ise düşünmeyi, kişinin lisan, toplumsal ve zihinsel olarak ilerlemesini sağlayan, hayattaki istikametine yön veren beceri olarak tanımlamıştır. Belleğimizin doğal bir davranışı, sonsuz bir mahareti diyerek bu becerinin geliştirilebileceğini söylemiştir. Ayrıca düşünme, bilgiyi kazanma, değerlendirme ve yeni bilgiler oluşturma sürecinin esas ögesidir diye belirtmiştir.

Şahin ve Akman (2018) ise düşünme için tecrübelerle elde ettiğimiz bilgileri zihnimiz bir takım süreçlerden geçirerek benimser, işte bu aşamada çok kapsamlı olan zihinsel süreçlerimizi yönlendiren şey demişlerdir. Düşünmeyi öğrenebilmemiz için önce nasıl bu

eylemi gerçekleştirdiğimizin farkına varmamız gerektiğini belirtmişlerdir. Başerer (2021) düşünmeyi, kişinin bir problem karşısında çözüm üretmesinde, belirlediği hedefe erişmesinde, bir hadiseyi, şahısları anlamak için kullanılan akılsal davranış olarak ifade etmiştir.

İnsanın varoluşundan beri olan düşünme kavramı felsefenin de önemli bir ögesi olmuştur. Farklı dönemlerde birçok filozof düşünme üzerine farklı değerlendirmeler yapmışlardır. Bu değerlendirmelere bakıldığında ilk olarak doğa filozoflarıyla başlar (Başerer ve Duman, 2019).

İlk çağ filozoflarından olan Sokrates kendi adıyla özdeşleşen Sokratik sorgulama yöntemini ortaya çıkarmıştır. Bu yöntemle kişiye sorular sorarak kişiyi yoğun bir düşünmeye sevk eder. Sokrates ironi, çürütme, doğurtma ve tüme varış adlı 4 evreden oluşan bu sorgulama yöntemiyle düşünme sisteminin öncüsü olmuştur (Özsaraç Bozer, 2019). Platon ve Aristoteles gibi filozoflar Sokrates'in izinden gitmişlerdir ve düşünme becerilerine sahip akıl ile yüzeysel bilgiler sorgulanarak, yüzeysel bilgilerin daha ötesine varılabileceğini savunmuşlardır. Platon düşünmeyi insanın kendi kendisiyle konuşması, içsel konuşma olarak tanımlarken dilin gerçeği ifade etmede yetersizliğinden bahseder ve düşünmeyi dile emanet etmenin yanlış olduğunu savunur (Altınörs, 2010). Aristoteles'e göre düşünme ve akıl yürütme sadece insana ait bir etkinlik olup insanı diğer canlılardan farklı kılan bir özelliktir (Kaya, 2014).

Modern dönemde Descartes ise şüphe etmek bir çeşit düşünmektir diyerek farklı bir bakış açısı ortaya koymuştur (Başerer, 2021). Descartes, şüphe yöntemiyle insanın tam ve mutlak bir düşünme gerçekleştirebileceğini ifade etmiştir (Atış, 2012). Kant ise düşünme eyleminin anlama yeteneğinin saf kavramlarıyla gerçekleştiğini, bu kavramların ise görüden veya duygusallıktan gelmediğini söyler. Kant'a göre anlamak ise yargıda bulunmak demektir ve aynı zamanda düşünme yeteneğinin işlevidir (Ketenci, 2005). Modern dönem filozoflarından Hegel'e göre düşünme etkin bir merkez ve işlevsel olarak yapıcıdır. Düşünme için evrenin sürdürülebilir ve üreten kaynağı demiştir (Başerer, 2021).

İslam felsefe geleneğinde ise insan “düşünen canlı” olarak tanımlanır. İslam düşünürlerinden Farabi düşünmeyi “iç konuşma” olarak ifade ederken dilbilgisinin dilin mantığı, mantığın da düşünmenin dili olduğunu söylemek istemiştir. Aynı zamanda ilahi süjenin en yüksek aktı demiştir (Başerer, 2021). Kendisinden sonraki düşünürleri etkileyen

İbn Sina ise düşünme kavramını psikolojik bir çerçevede “*Aklın iç anlama alışkanlıklarından olan mütehayyile ve müfekkire gücünün kullanılmasıdır*” diye açıklamıştır (Kutluer, 1994). Gazali düşünmeyi çok büyük, yüce görse de insan nefsinin ve aklının niteliği olarak ifade eder (Başerer, 2021).

Düşünme tarihi, insanla birlikte var olan, insanın düşünmesinin manasını arama tarihidir. Düşünme, insanın kendisini arayarak anlamlandırmasıdır. Ünlü tasavvuf ve şair Yunus Emre “*İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendin bilmezsen, bu nice okumaktır.*” diyerek düşünmenin başlangıcını, manasını belirtmiştir (Duman, 2015).

Çağdaş dönem filozoflarından 20.yüzyılın öne çıkan isimlerinden biri olan Heidegger düşünmeyi tamamlanmış bir gerçeklik değil, düşünmenin hakkında düşünülerek kavranacağını söyler. Düşünmek, düşünmeyi ele alan ve hakkında düşünerek erişilen bir düşünmedir diyerek farklı bir durum ortaya koyar. Hala düşünmediğimizi ve düşünmemiz gereken şeyin varlık olduğunu da ifade eder (Birgül, 2012).

Eğitim filozofu olarak tanınan, çok yönlü bir düşünür olan Dewey (1910) düşünmeyi, “*zihnimizden geçen her şey*” olarak tanımlar. Ona göre düşünme beş duyumuzla algılamadığımız her şey, bir şeylerin farkında ve bilincin de olmak demektir (Maviş Sevim, 2021). İnsanın öğrenmesiyle düşünmenin olabilmesi bağlantılı iki yetidir. Öğrenme dediğimiz şey yaşantılarımız sonucunda elde ettiğimiz farklılaşmadır ve sürekli. Her yeni öğrenmemiz bir önceki öğrenmeyi de içine alarak bir etkileşim süreci başlar. Bu süreçte gerçekleşen, fiillerimize yön veren zihinsel faaliyete de düşünme diyoruz (Erdem ve Sarsar, 2020).

Duman (2015) biyolojik olarak düşünmeyi karşılıklı birbirini etkileme süreci, savlar ve kavramlar arasında ilişki kurma, çıkarımlar yapmak olarak tanımlamıştır. MEB kitabında ise düşünme, obje, olay veya onların yerini alan simgeler arasında ilişki kurma etkinliğidir. Düşünme sırasında bu simgeler rastgele veya düzenli bir şekilde birbirini izlerken, doğru düşünmede ise bu simgeler yalnızca düzenli bir şekilde birbirini izler. Doğru düşünmenin kaidelerini belirleyen bilim dalı mantıktır. Mantıklı düşünme doğru düşünmektir. Doğru düşünme ise akıl ölçütlerine uygun düşünmedir (MEB, 2022).

Psikoloji sözlüğünde ise (2006) düşünme, insanın yaşantılar sonucunda elde ettiği imgeler gibi izlerin, dış uyaranlarla sembolik olarak ilişki kurma etkinliği olarak

açıklanmıştır. Psikoloji kuramcısı Vygotsky (1896) düşünmeye soysal-kültürel açıdan yaklaşır. Düşünmeyi zihnin içinde gerçekleşen bir yaşam olarak görmez ve bundan daha fazlası diyerek, düşünmenin içinde yaşadığımız kültürden etkilenerek dönüştüğünü, biçimlendiğini söyler. Ünlü psikolog Piaget (1896) düşünmeye biyolojik açıdan yaklaşır. İnsanın biyolojik olarak bir gelişimi olduğunu, gelişim süreciyle beraber insanın düşünme yetisinin buna bağlı olarak sıçramalı olarak gerçekleşeceğini ifade etmiştir (Akt; Erdem ve Sarsar, 2020).

İnsan ne yaparsa yapsın düşünmekten kaçamaz, kaçamamıştır bu yüzden yüzyıllardır insan düşünmeyi düşünmekte ve anlamaya, öğretmeye çalışmaktadır. Bizi farklı kılan, bugünü dünden ayıran, insanın bugünkü anlama kabiliyetiyle, dilinin döndüğü kadarıyla açıklamaya çalıştığı düşünme yetisi sürekli aktif olmuştur (Erdem ve Sarsar, 2020).

2.2. Düşünme Becerileri

Birçok filozof, psikolog, bilim adamı ve eğitimci yıllardır düşünme kavramı ile ilgili açıklama yapmıştır. Yapılan bu tanımlara, açıklamalara baktığımızda hemfikir olunan nokta düşünmenin zihinsel bir beceri, bu becerinin bir amacı ve belirli bir zamana ihtiyacı olmasıdır (Arkan Sezgin vd., 2018). Dilekli ve Tezci (2015) düşünmeyi zihinsel bir etkinlik, beceriyi ise bilginin performansa dönüştürülmesi olarak ifade etmişlerdir. Dağlıoğlu ve Çakır (2007) düşünme becerilerini öğrencinin, öğrenme aşamasında sorumluluk alarak, sürece aktif bir şekilde katılmasını sağlayan, öğrenmenin kalıcılığında büyük etkisi olan ve araştırma metotlarını öğrenciye kazandıran temel beceriler olarak ifade etmişlerdir.

Düşünme kavramının açıklamasında olduğu gibi düşünme becerileri konusunda da farklı açıklamalar bulunmaktadır. Akar (2007) eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, soyut düşünme, mantıksal düşünme, yansıtıcı düşünme, kavramsal düşünme, ıraksak düşünme, sözel düşünme, yakınsak düşünme, problem çözme vb. şeklinde düşünme becerileri listesini belirtmiştir ve bu listeye daha pek çok becerinin eklenebileceğini söylemiştir.

Güneş (2012) düşünmeyi, aklımızın sonsuz bir becerisi olarak ifade eder ve düşünme oluşumunda aklımızda sıralı, sürekli işlemler gerçekleşir demiştir. Düşünme becerilerini de gerçekleşen bu işlemlere göre karar verme, akıl yürütme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, analitik düşünme, yansıtıcı düşünme şeklinde kategorilendirmiştir. Şahin ve Tunca (2013) düşünme becerilerini düşünmenin esas noktası ve zihnimize has işlemler olarak ifade ederler.

Düşünme kavramının da olduğu gibi düşünme becerilerinin sınıflanmasında da farklı görüşlerin olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Zihnimiz gerçekleştirdiği düşünme sayesinde zihinde birçok işlem ile süreçler meydana gelir. Meydana gelen bu süreçlerle birlikte düşünme, çeşitli becerileri içerir. Bu becerilere baktığımızda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, analitik düşünme, üst düzey düşünme, sistemli düşünme, derinlemesine düşünme, 6 şapkalı düşünme, mantıksal düşünme, iraksak-yakınsak düşünme yolları ile düşünmedir (Başerer, 2021).

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi düşünme becerileri ve türleri farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada düşünme becerilerinden biri olan yansıtıcı düşünme becerisi daha ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

2.3. Yansıtıcı Düşünme

2.3.1. Yansıtıcı Düşünmenin Tanımı

“Yansıtıcı” kelimesinin İngilizce karşılığına baktığımız zaman “reflective” kelimesi karşımıza çıkar. Ön ek olan *-re* “geri”, *flecto* ise “eğilmek” anlamına gelir. Kavrama baktığımızda “geriye eğilmek” anlamı ortaya çıkar (Akt; Arıcı, 2022). İngilizcede “reflective thinking” kavramı ise dilimize “ yansıtıcı düşünme” olarak çevrilmiştir. “ Reflective” kelimesinin kökü olan “reflect”, “yansıtma, aksettirmek” anlamlarına gelmektedir. “Think” fiilinin isim hali olan “thinking” kelimesi “düşünmek” anlamına gelmektedir (Akt;Yıldız, 2016). TDK (2022) ya baktığımızda yansıtma fiili “ *ışık, ses, görüntü vb. geri göndermek, yansımaları sağlamak, aksettirmek*” olarak tanımlanır.

En sade biçimiyle insanın kendi fikirleri üzerine düşünebilmesidir diyebildiğimiz yansıtma kavramının geniş bir anlam yelpazesi vardır. Farklı disiplin ve yaklaşımlara bağlı olması yansıtıcı düşüncede anlam genişliğine yol açmıştır (Akt;Arıcı, 2022).

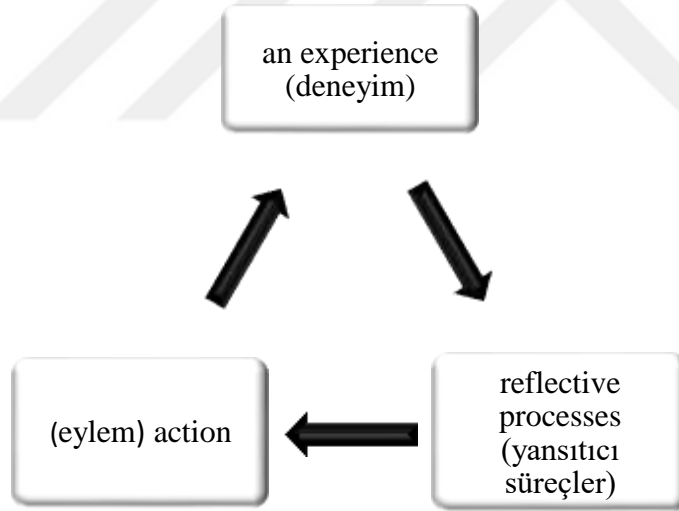
21.yüzyıl becerileri arasında yer alan yansıtıcı düşünme bir üst düzey düşünme becerisidir. Üst düzey düşünme becerisi demek kavrayarak öğrenebilme, problem çözebilme, elde ettiği bilgiyi kullanabilme, açıklama yapabilme, varsayım geliştirebilmeyi ifade eder (Üstünlüoğlu, 2006). Şahan ve Kalkay (2014) yansıtıcı düşünmenin probleme dayalı öğrenme, iş birliğine dayalı öğrenme, yaşam boyu öğrenme, çoklu zekâ gibi eğitimdeki birçok yeni yaklaşımla bağlantılı olabileceğini belirtmişlerdir.

Yansıtıcı düşünme eğitim konularında kararlar verme, bu kararlarda bilinçli ve mantıklı davranabilme, verilen kararların sonuçlarını değerlendirebilme aşamalarını içine alan süreçtir (Taggart ve Wilson, 2005). Mezirow (1991) yansıtıcı düşünmeyi, bireylerin yaşantıları sonucunda sahip oldukları bilgi ve düşüncelere dayanarak yeni düşünceler oluşturmasıdır şeklinde tanımlamıştır (Akt.,Demirci, 2020).

Yansıtıcı düşünmeyi üç maddeyle özetleyen Jasper' a göre bunlar:

1. Kişinin deneyimlediği, başından geçen şeyler.
2. Kişinin bu deneyimlerden bir şeyler öğrenebilmesini sağlayacak yansıtıcı etkinlikler.
3. Kazanılan yeni bakış açısıyla yeni sonuçlar, eylemler elde etmek.

Bu üç özelliği deneyim, yansıtma ve eylem (ERA) olarak bir döngüde şekilde ifade etmiştir.

Şekil 2. 1. ERA döngüsü (Jasper, 2003)

Güneş (2012) yansıtıcı düşünmeyi, farklı hipotezler ortaya koyarak, tümevarım ve tümdengelim yoluyla bu hipotezler üzerinde çalışma, test etme, sonuçlar çıkarmayı içeren düşünme türü olarak ifade eder. Bu düşünme de geçmişten faydalanarak ders çıkarma ve gelecek zamana uygulama vardır.

Yansıtıcı düşünme daima ilerleme gösteren pragmatik felsefeye dayanan bir kavramdır. Bu düşünme kavramının oluşmasına, gelişmesine öncülük eden Dewey olmuştur

(Çubukçu, 2011). Dewey yansıtıcı düşünceyi, “*How We Think*” adlı kitabında “ Herhangi bir inancı ya da teori biçimdeki düşünceyi, bu inançlara, düşüncelere destek olan temeller ve yönelinen sonuçlar ışığında kararlı, itinalı ve aktif bir şekilde ele alıp düşünmektir” şeklinde tanımlamıştır (Dewey, 1910).

Yansıtıcı düşünme her zaman az da olsa çok da olsa uğraştırıcıdır. Çünkü yansıtıcı düşünme insanın gördüğü önerileri olduğu gibi kabul etmeye yönelten tembelliğin üstesinden gelmeyi sağlar. Özetle yansıtıcı düşünme, sorgulama, araştırma esnasında ertelediğimiz yargı anlamına gelir ve bu erteleme rahatsız edici olabilir (Dewey, 1910).

Dewey öğrencilerin okulda deneyimlediklerini hayata yansıtma gerektğini 19.yüzyıl başlarında ifade etmiştir (Güneş, 2012). Dewey’e göre yansıtma, önceden edindiğimiz tecrübeleri yeniden oluşturarak ve düzenleyerek tecrübelerimize anlam kazandırır, sonraki tecrübelerimiz için ışık olur. Yansıtma öğrenenin sonuç odaklı değil süreç odaklı olmasını ister. Yansıtmanın gerçekleşebilmesi için öğrenenin olması ve öğrenenin öğrendiğini davranışa dönüştürmesi gerekir. Bu süreçten sonra gösterilen davranışın öğrencinin kendisi tarafından değerlendirilmesi gerekir (Başol ve Evin Gencil, 2013).

Dewey (1991), yansıtıcı düşünmeyi dört maddede ele almıştır:

1. Yansıtıcı düşünmede fikirler arasında anlamlı bir birini izleyen ilişki vardır, basit bir sıralama yoktur.
2. Yansıtıcı düşünmede olaylarla ilgili inançlar, duygular üzerinde durulur. Yansıtıcı düşünme, duygularımızı pozitif yönde geliştirmeyi hedefler.
3. Yansıtıcı düşünme, inandığımız, algıladığımız durumlarda mantık arayarak uygunluğunu onaylar veya ret eder.
4. Yansıtıcı düşünme, bir inancın temellerine, şartlarına ilişkin şuurlu bir araştırma yapmayı gerektirir.

Donald A. Schön 80’lerden beri yansıtıcı düşünmenin gelişmesine önemli katkı sağlayan isimlerden biridir (Aydın, 2022). Schön’e göre yansıtıcı düşünmede iki türlü bilgi vardır. Birincisi hazır olan bilgi, ikincisi eylemlerimizden edinilen bilgidir. Schön iki tür yansıtma eylemi olduğunu ifade etmiştir:

1. Eylem Esnasında Yansıtma (Reflection in action): Eylemimizi gerçekleştirirken bir problemle karşılaştığımız, amacımıza ters giden şeyler fark ettiğimiz, bilgilerimiz yetersiz kaldığını düşündüğümüz zaman kişi durur ve yansıtma yapar. Yeni oluşan duruma düşüncesini adapte ederek nasıl değiştireceğine karar verir.

2.Eylem Sonrasında Yansıtma (Reflection on action):Bireyin eylem esnasında karşılaştığı yeni durumlarda başarılı olup olmadığına eylemin sonunda karar vermesidir (Akt.,Karadağ, 2010).

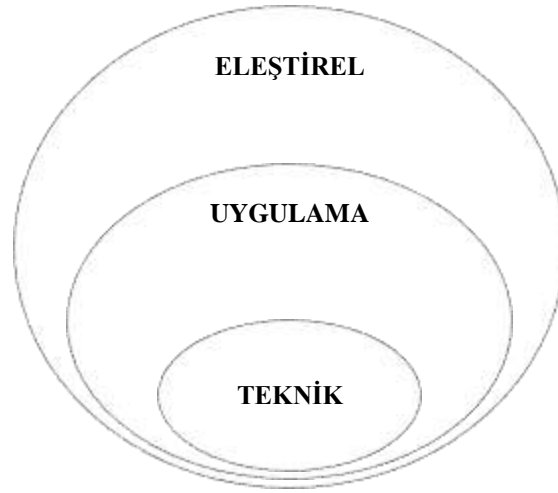
Ünver (2003) ise birçok kavramdan anlam çıkararak yansıtıcı düşünmeyi eğitim açısından şöyle tanımlar, bireyin kendi öğreniminde veya öğretme yönteminde seviyesi düzeyinde olumlu, olumsuz bir durumu belirtmeye ve sorun varsa çözüm üretmeye yönelik düşünme sürecidir.

Yansıtıcı düşünme becerisini çalışmalarında üç boyutta ele alan Kızılkaya ve Aşkar olmuştur. Birincisi sorgulama yapmak, kişinin kendine sorduğu ve dışarıdan gelen sorulara yanıt aramasıdır. İkincisi değerlendirme, insanın gerçekleştirdiği eylemi tekrar ele alması, analiz ederek doğru ve yanlış belirlemesidir. Üçüncüsü ise nedenleme yapmaktır, kişinin gerçekleştirdiği eylemlerin nedenini araştırmaya yönelerek elde ettiği sonuca göre neden-sonuç ilişkisini incelemesidir (Kızılkaya ve Aşkar, 2009).

Max van Manen *geçmişe dönük yansıtmayı*, geçmiş deyimler üzerine yansıtma, *geleceğe dönük yansıtmayı*, gelecek deneyimler üzerine yansıtma ve *eyleme eşlik eden yansıtmayı*, eylemin gerçekleştiği sırada dur ve düşün şeklinde tanımlamıştır. Van Manen'in yaklaşımı Schön' ün yaklaşımına benzemektedir. Max Manen yansıtmayı niteliğine göre üç düzeyde ele almıştır. Bunlar teknik alanda yansıtma, uygulama alanında yansıtma ve eleştirel yansıtma şeklindedir (Akt.,Erdoğan, 2017).

2.3.2 Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri

Yansıtıcı düşünmenin özelliklerine bakıldığında eğitimciler yansıtıcı düşünmenin düzeyleri hakkında farklı görüşlerde bulunsalar da, üç düzeyde hemfikir olmuşlardır: Teknik alanda yansıtma, uygulama alanında yansıtma ve eleştirel anlamda yansıtmadır (Taggart ve Wilson, 2005). Şekil 2 deki gibi bu üç alanı gösterebiliriz, yansıtma alanları teknik alandan eleştirel alana genişlemektedir (Ünver, 2003).

Şekil 2. 2.Yansıtma alanları

2.3.2.1 Teknik Alanda Yansıtma

Yansıtıcı düşünmenin temel basamağı olarak kabul edilen teknik alanı tecrübesi az olan öğretmenler kullanır. Tecrübesi az olan öğretmen uygun dersi seçip, dersin amacına ulaşmasına odaklanır. Onlar için teknik önemli olup, yöntemlere hakimdirler (Taggart ve Wilson, 2005). Ünver (2003) bir öğretmenin teknik alanda yansıtma ifadelerine şu şekilde bir örnek vermiştir:

“ Değerlendirmede öğrencilerden şiir yazmalarını istedim. İlk yazmak istemeseler de, onlardan mükemmel şiir beklemediğimi söyledim. Bütün öğrenciler yazdılar ve ben tamamını okudum. Okurken çok güldük ve eğlendik. O günkü konunun anlaşıldığını gördüm.”

Bu alanda yansıtma yapan öğretmen sıradan olmayan problem ele alır ama değerlendirme yaparken sınıf ortamında ölçülebilen sonuçlardan hareket eder (Taggart ve Wilson, 2005).

2.3.2.2. Uygulama Alanında Yansıtma

Yansıtıcı düşünmenin ikinci düzeyi olan uygulama alanına bağlamsal düzeyde denir. Bu düzeye sahip öğretmenler sınıfta uyguladıkları yöntemlerin sonuçlarına odaklandıkları kadar, yöntemin verimliliğiyle de ilgilenirler. Teori ve uygulama arasında görülen pedagojik sorunlar üzerinde düşünürler. Teknik alanda sorun olmayan uygulamalar bu düzeyde bir sorun

olarak görülebilir. Öğretmenler bu türlü sorunları pedagojik bilgileriyle değerlendirirler (Taggart ve Wilson, 2005). Uygulama alanına Ünver (2003) şu şekilde örnek vermiştir:

“ Dersimi öğrencilerimin katılımıyla işlemeye çalıştım ve zamanı yetiştirme sorunu yaşadım, ders sonu değerlendirmesini yetiştiremedim. Bu ağır konuya verilen iki ders saati yetmemektedir. Teferruatlı bir konuyu bu kadar kısa süre içerisinde nasıl verebilirsin ki? Bu olsa olsa ancak öğretmen merkezli bir sistemle mümkün olabilir. Böyle düzensiz ve düşüncesiz sistemden şikâyetçiyim.”

Bu alanda öğretmen planlarını, hedeflerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğine, hedeflerine ulaştıysa nasıl ulaştığını, ulaşamadıysa nedenlerini anlamaya çalışır (Ünver, 2003).

2.3.2.3. Eleştirel Alanında Yansıtma

En yüksek düzey olan yansıtma alanı ise diyalektik (eleştirel) yansıtma. Bu yansıtma da eğitim öğretim uygulamaları etik açıdan ele alınır ve bu yansıtma ahlaki sorgulama fiilleri içerir. Bu yansıtmayı yapan öğretmenler, öğretimin planlanmasına ve uygulanmasına yönelik tüm süreci tasarlar. İnsanın kendini eleştirmesi ve başkalarıyla karşılıklı konuşması eleştirel alana katkı sağlar (Taggart ve Wilson, 2005). Bu alanda uygulamaya Ünver'in (2003)örneği şu şekildedir:

“ Uygulama alanında problemler yaşıyorum. Bu problemler öğrencilerimden kaynaklanıyor. Onlara karşı samimi ve doğal davranan öğretmen olamaya çalışsam da onlarla bir bütün olamıyorum. Aynı dili konuşmuyoruz, beni öğretmen gibi görmüyorlar. Onlar tarafından ciddiyetle karşılanıyorum, bu da benim ders isteğimi azaltıyor. Ama bu yaşadıklarım mesleğim adına büyük tecrübe katacaktır bana, bunun da farkındayım.”

Bu alanda düşünenler kendini ve durumu gözden geçirip, bir problem bir aksaklık varsa yeniden yapılandırma konusunda başarılıdırlar (Taggart ve Wilson, 2005). Özetlersek, ilk basamak olan teknik yansıtma başka insanların beklentilerini, uygulama alanında yansıtma kişinin kendi beklentilerini ve son basamak eleştirel yansıtma iyi olan beklentileri keşfetmeyi içerir (Wakefield, 1996, Akt; Ünver, 2003).

2.3.3 Yansıtıcı Düşünme Becerileri Öğretimi

Yansıtıcı düşünmeyi anlayabilmemiz için geleneksel ve yansıtıcı öğrenmenin özelliklerine bakmalıyız. Geleneksel öğrenmede bilgi aktarımıyla değişim hedeflenir, öğretmen bilgi verici, öğrenci edilgen alıcı konumundadır. Bu öğrenme süreci süreye ve rutinelere bağlı gerçekleşirken, başarı testlerle ölçülür. Soru sorma yaklaşımı kapalı, dönütler ise yanıtın doğru olup olmadığı şeklindedir. Öğrenme ortamı öğretmen tarafından yönetilir.

Yansıtıcı öğrenme ortamında ise öğrencilerin yeterlik ve yetersizlikleri dikkate alınarak, gelişme hedeflenir. Öğretmen kolaylaştırıcı, öğrenci aktif karar alıcı konumundadır. Öğrenme ortamı esnek, işbirliğine dayalı kümelerden oluşur. Sorular açık, dönütler yürekendirici şekilde gerçekleşmektedir. Öğrencinin düşüncelerini özgürce ifade etme becerisi, kendi hedeflerini planlayabilmesi başarı göstergesidir (Ünver, 2003).

Yansıtıcı öğretimde bilgi teoride kalmıyor, uygulamaya aktarılıyor, deneyimlerle birlikte bilgi ele alınıp değerlendiriliyor geliştirilip, güncelleniyor. Döngüsel olan bu süreç bilgidan uygulamaya, uygulamadan bilgiye karşılıklı gelişimdir. Bu karşılıklı döngüsel süreç bireyin, özel ve mesleki hayatına canlılık verir ve bu hayat boyu devam eder (Erdoğan, 2017).

Yansıtıcı öğretim süreci karışık ve zor olmasının yanında heyecanlı bir süreç olarak tanımlanmıştır. Yansıtıcı öğretimin bazı temel özelliklerini Pollard vd. şu şekilde ifade etmiştir:

1. Yansıtıcı öğretimde, uygulamalarda anlam ve teorik bilgi yeterliliği kadar amaçlara ve sonuçlara dikkat edilmesi gerekir.
2. Yansıtıcı öğretim, öğretmenlerin kendilerini izleyip, değerlendirip, güncelledikleri döngüsel bir zaman içerisinde uygulanır.
3. Yansıtıcı öğretim, öğretimde yüksek standartların gelişimini desteklemek için sınıf içi araştırma yollarında kanıta dayalı olmayı gerektirir.
4. Yansıtıcı öğretim, fikirlerde açık olmayı, içtenliği ve sorumluluk bilinci gerektirir.
5. Yansıtıcı öğretim, öğretmenin diğer araştırmalarla ilgili bilgi sahibi olup karşılaştırma yapmasına ve elde ettiği bilgiler ile hareket etmesine dayanmamaktadır.

6. Yansıtıcı öğretim, kişisel ve mesleki öğrenmeyle, meslektaşlarla işbirliği ve diyalog halinde olmayla gelişmektedir.

7. Yansıtıcı öğretim, eğitim programları dışında geliştirilen çerçeve programları yaratıcı bir şekilde yorumlamayı mümkün kılar.

Yansıtıcı bir öğretim ortamı, yansıtıcı düşünebilen öğretmenlerle oluşturulabilir. Yansıtıcı düşünebilen öğretmen alacağı kararlarla sınıf içi uygulamalarında, vereceği eğitim hizmetinde farklılık oluşturacak kişilerdir. Öğretmenin kendini değerlendirip güncellemesi de süreklilik gerektirmektedir. Bu süreklilikle birlikte yansıtıcı öğretim ortamının zemini oluşmaktadır (Bozkurt, 2021).

2.3.4 Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Öğretiminde Öğretmenin Rolü

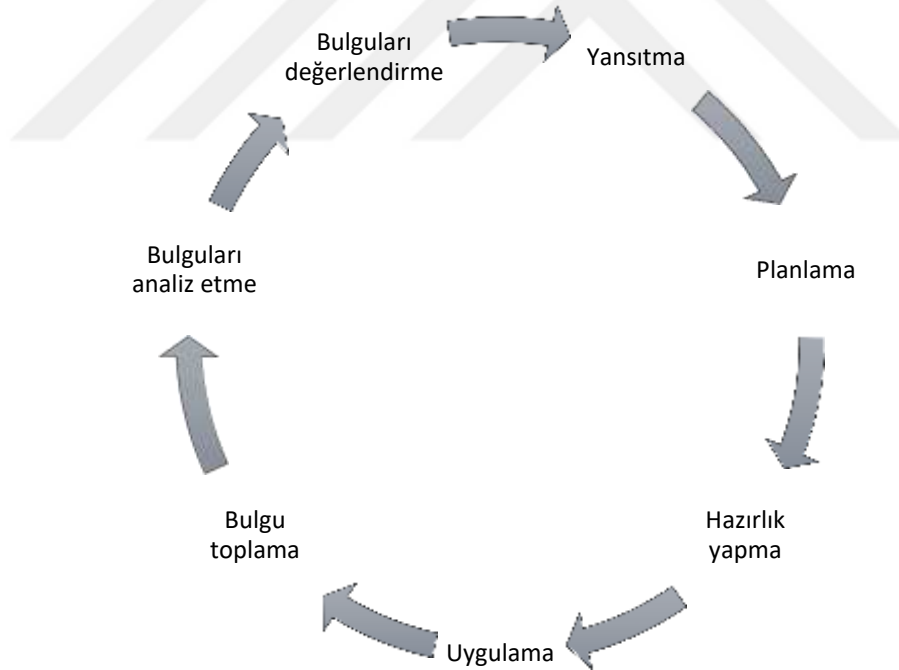
1980'li yıllardan beri hizmet öncesi öğretmen eğitimlerinde yansıtıcı düşünme ve öğretime daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Bu kadar önemsenmesinin nedeni olarak üç varsayıma verilen tepkiler gösterilebilir. İlki, öğretmenlerin teknisyen olarak görülmesine verilen tepkidir. İkinci tepki, akademisyenlerin ortaya koyduğu bilgileri, bir müşteri gibi öğretmenlerin kullandığı düşüncesidir. Üçüncü tepki ise öğretmenlerin, merkezlerde düzenlenen eğitim programlarının, öğretmenler tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan uygulayan kişiler olarak görülmesidir. Bu üç düşünceye yansıtıcı düşünme ve öğretim karşı çıkmaktadır. Öğretmenler uzmanlık alanlarında bilgiye sahiptir ve gereken yerde eleştirel bakış açısıyla, deneyimlerinden de yararlanarak ihtiyaç duyulan yeni bilgiyi üretebilirler. Yeni bir duruma, değişikliğe açık olup, kendilerini güncelleyebilirler, problemlere çözüm üretebilirler (Ekiz, 2006, Akt;Erdoğan, 2017).

Yansıtmayı araç olarak kullanan yansıtıcı öğretim, öğretmenin kendisini değiştirip, geliştirmesine, sınıf içi uygulamaların da analiz, sentez, değerlendirme gibi bilişsel alanlarını geliştirmesine ön ayak olur. Uygulamayla kendisi arasına mesafe koyarak eylemini objektif, dışarıdan bakan birisi olarak gözler ve doğru yanlış yönlerini ele alır (Minott, 2006).

Psikiyatrist Erik Erikson, kendisine gelen hastayı bir kainat, bir âlem olarak tanımlarken, alanında ünlü bir doktor, kendisine gelen sorunların, yüzde 85'inin kitaplarda bulunmadığını ifade etmiştir (Schön, 1983). Her hastanın farklı bir hikâyesi olduğu gibi öğretmenin muhatap olduğu öğrencilerde birbirinden farklıdır ve tektir. Her biri farklı

kültürde yetişen öğrencilerin, sorunları da birbirinden farklı olacaktır. Bu sebeplerden dolayı öğretmen, öğretimde hedeflediği programları gerçekleştirebilmek ve mesleki yeterliliği için yansıtıcı düşünmeyi kullanması gerekmektedir. Kazandığı teorik bilgiyi her sınıfa, her duruma uygulamak fayda sağlamayacaktır. Çünkü yeni bir sınıf tamamen farklı bir dünyadır. Her bir öğrenciyi tanımak, amaçlarımızı, etkinliklerimizi yeniden sorgulamak, yansıtıcı öğretimin temel taşıdır (Erdoğan, 2017).

Şekil 2’de gördüğümüz yansıtıcı öğretim süreci, öğretmenin eylemlerine canlılık sağlar. Öğretmenlerin öncelikle plan yapıp, uygulaması gerekir. Öğretmen kendisinin ve öğrencilerinin eylemlerini, duygularını gözlemler, veri toplar. Elde ettiği bulguları analiz ederek değerlendirir. Bu durum yeni süreç başlamadan öğretmenin sınıf politikalarını, sınıf hazırlıklarını gözden geçirmesine olanak sağlayacaktır. Böylelikle yüksek kalite öğretimi sağlayan döngüsel bir durum oluşur (Erdoğan, 2017).

Şekil 2.3. Yansıtıcı Öğretim Süreci

Dewey (1910)yansıtıcı düşünen bireylerde olması gereken üç özelliği şu şekilde ifade etmiştir. Açık fikirli, samimi ve sorumluluk bilincinde olmaktır. Meslekte yeni olan öğretmenler mesleğin temelini öğrenebilmek için önerilere her zaman açık olmalı, yeni

yaklaşımları ve kaynakları araştırarak uzman öğretmenlerle fikirlerini paylaşmalı ve onları iş başında gözlemlemelidir. Öğretmen yapacağı eğitim-öğretim planında her zaman öğrencilerini düşünerek onları motive edecek şekilde dikkatli, vicdani bir tutum sergilemelidir. Böyle bir tutumu da Dewey samimiyet olarak ifade etmiştir.

Bir öğretmenin uygulamalarında yaptığı değişiklik sonucunda başarılı ya da başarısız oldu diyerek yansıtıcı olup olmadığını değerlendiremeyiz, aksine öğretmenin uygulama sonunda neden başarılı veya başarısız olduğu üzerine düşünmesi yansıtıcı olmayla ilgilidir. Öğretmenin yansıtıcı olup olmadığını anlayabilmek için öğretmenin tartışmaya ve gözleme zaman ayırıp ayırmadığına bakarak anlayabiliriz. Yansıtıcı düşünen bir öğretmen iletişim becerilerini de etkili kullanabilir. Yansıtıcı öğretmenler, deneyimleri sayesinde öğrencilerin ihtiyaçlarına göre öğretimi başlatırlar ve öğrencinin sorgulamasını, merak etmesini hedeflerler (Kabataş Memiş, 2021).

Ovens (2000) ise yansıtıcı düşünen öğretmenin şu davranışları sergilemesini beklemektedir (Akt ;Ünver, 2003):

- Kendini başkasının gözünden görmeye çalışır ve empati yani kendini de başkasının yerine koymaya çalışır.
- Kendi yaşadıklarından ve başkalarının söylemlerinden çıkarım yaparak duyguları, düşünceleri, iç görüşleri not defterine kayıt eder.
- Uygulamalarını kendi ölçütleri dâhilinde eleştirel gözle değerlendirir.
- Gelişiminin nasıl yönde olduğunu, ne kadar yol kat ettiğini ve farkındalığını artırmak için not ettiği kayıtlarına bakar.

Yansıtıcı düşünme becerisi eleştirel, yaratıcı gibi üst bilişsel düşünme becerileriyle birçok yönden ortak noktaları bulunmaktadır. Bu yüzden yansıtıcı düşünen öğretmen eleştirel, yaratıcı düşünme gibi düşünme becerilerine de kendine kazandırmalıdır.

2.3.5 Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştiren Yöntemler

Yansıtıcı düşünmeyi geliştiren uygulamaları; soru sorma, kendine soru sorma, kavram haritaları, öğrenme yazıları, dersi kaydetme, gelişim dosyası hazırlama, günlük tutma, kendini değerlendirme olarak ifade edebiliriz.

Ünver (2003), öğretmenlerde özellikle öğretmen adaylarında şu etkinliklerin etkili olacağını belirtmiştir:

- Üniversite hocalarının, öğretmen adaylarının hazırladığı ders planlarına yönelik verdiği dönütler,
- Öğretmen adaylarının ders planlarını uygulamadan sonra değerlendirmeye alması,
- Tartışmaların amaçlı olması,
- Günlük yazma,
- Gelişim dosyaları hazırlama,
- Eylem araştırmalarında bulunma,
- Mikroöğretim çalışmalarında bulunma,
- Öğretmenlik uygulamaları yapılırken gerçekleşen gözlemler.

Yukarıda da bahsettiğimiz uygulamaların bazılarını yakından inceleyelim.

2.3.5.1. Günlük Tutma

Günlük yazmak, öğretmenlerin sınıfta yaşadıklarını zaman ilerledikçe yazmasıyla birlikte hem kendilerini tanımaları hem de öğretim uygulamalarının değişik taraflarını yansıtmaları için güçlü bir araçtır. Holly, öğretim aksiyonunun hemen ardından tutulan günlüğün “neden?” sorusunun daha çok sorulmasını sağlayacağını belirtmiştir (Holly, 1989).

Tecrübeler plansız gelişir. Bu deneyimlerimizin üzerinde düşünebilmek ve yeniden yapılandırmak, günlük tutarak gerçekleşebilir. Günlük, öğretmenin bir sonraki dersini düzenlemesine yardımcı olur ve öğretmenin kendisine şu soruları sordurtur:

- Derste öğrencilere vermek istediğim kazanımlar nelerdi? (hedef durumu)
- Derste hangi öğrenme- öğretme yöntemlerini kullandım? (eğitim durumu)
- Ders, hedeflediğim kazanımları vermeme sağladı mı? (değerlendirme durumu)
- Kazanımları veremediysem, neden? (problem durumu)
- Farklı öğrenme- öğretme yöntemlerinden hangilerini kullanmalıyım? (çözüm)
- Alternatif seçilen yöntemlerin uygulanması ve değerlendirilmesi (yansıtıcı uygulama)(Akt; Yıldız, 2016).

2.3.5.2. Mikro Öğretim

Bir diğer yansıtıcı düşünmeyi geliştiren uygulamalardan biri de öğretim sürecini kayıt altına almaktır. Göçer (2021) mikro öğretimi, özellikle meslek öncesinde öğretmen adaylarının meslekle ilgili edindikleri bilgileri uygulamaya geçirmeleri, mesleğin inceliklerini benimsemeleri için verilen uygulama imkânı, yetenekleri ortaya koyma süreci olarak tanımlıyor.

Mikro öğretim, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının uygulamalarını bilgisayar, televizyon, kamera, radyo-bant gibi bilişim araçları aracılığıyla kaydederek olumlu, olumsuz yönlerini görme imkânı veren öğrenme- öğretim tekniğidir (Kaan ve Semerci, 2009).

Görgeç (2003), mikro öğretim tekniğinde derslerin kısa tutulup, öğrenci sayısının az olması gerektiğini ifade etmiştir ve uygulama sürecinin aşamalarını şöyle sıralamaktadır:

- *“Seçilen bir konu için 10-15 dakikalık plan hazırlanması*
- *Dersin işlenilmesi, kayıt altına alınması*
- *Dersin izlenmesi ya da kayıt altına alınan dersin izlenmesi*
- *Dersin öğretmen, izleyen grup tarafından değerlendirilmesi ve önerilerle bazı düzeltmelerin yapılması*
- *Dersin tekrar hazırlanıp işlenmesi*
- *Yeniden değerlendirme yapılması“*

2.3.5.3. Gelişim Dosyaları (Portfolyo)

Portfolyo, öğrencinin öğrenme durumunu ayrıntılı bir şekilde yansıtan, zamanın ilerlemesiyle öğrencinin gelişimin ortaya koyan, birçok veri kaynağından elde edilen bilgilerin, bir amaç için toplanmasıdır(Çetin, 2005). Portfolyo beş adımda uygulanmaktadır, öğrenci çalışmalarının toplandığı ilk adım, çalışmaların incelenip elendiği adım, öğrencilerin kendi gelişim süreçlerini ele aldıkları yansıtma adımı, öğrencilerin tahminlerde bulunup hedeflerini belirledikleri adım ve son olarak sunma denilen öğrencilerin portfolyolarını arkadaşlarıyla paylaştıkları adımdır (Bozan, 2021).

2.3.5.4. Kavram Haritaları

Kavram haritaları, kişinin kavramları öğrenme seviyelerini tespit etmenin yanında kavramları görsel yolla öğretmeyi sağlamaktadır. Bir öğrenci kavram haritası hazırlayacağında ilk olarak anahtar kavramları belirler, sonra genelden özele doğru kavramları sıralar ve kavramlar arasındaki ilişkiyi gösterir. Kavram haritası hazırlarken kişi yeterli bilgiye sahip olup olmadığını görür, kavramlar arasındaki ilişkileri fark eder ve kavramı daha ayrıntılı öğrenebilmek için plan yapar. Öğrenciler bir kavram haritası hazırlama sürecinde böylece yansıtıcı düşünmeye yönelmiş olur (Ünver, 2003).

2.3.5.5. Kendine Soru Sorma

Kendine soru sorma, yansıtıcı düşünmenin önemli bir yöntemidir. Öğrenci, öğrenme sürecinde kendine sorular yöneltir ve böylelikle yansıtma yapar. Öğrenciler ne zaman, nasıl, neden, neyi, ne kadar gibi sorularla öğrenebileceklerine, öğrendiklerine, eksikliklerini fark edebilmelerine ilişkin bilgi sahibi olabilirler. Yansıtıcı sorularla öğrenciler kendilerini değerlendirmiş olurlar (Çubukçu, 2014).

2.3.5.6.Öğrenme Yazıları

Öğrenme yazıları, öğrencilerin duygularını, düşüncelerini, öğrenme süreçleri ile ilgili görüşlerini kayıt altına aldıkları yazılardır. Öğrenme yazılarını basit olarak tanımlamamalıyız aksine yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmede oldukça etkilidir. Çünkü öğrenci yazarken neyi, nasıl öğrendiği süreci üzerine düşünür. Öğretmenlerde bu durumdan yararlanarak eğitim programlarıyla ilgili dönüt alabilirler ve kendilerini değerlendirebilme imkânı bulabilirler (Ünver, 2003).

2.4.İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Yurt İçi Araştırmalar

Dolapçioğlu (2007) “*Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında yansıtıcı düşünme becerilerini içeren öğretmen davranışlarının, sınıf öğretmenleri tarafından kullanılıp kullanılmadığı ve öğretmen görüşlerinin cinsiyet, kıdem, mezun olunan okul türü gibi değişkenlere göre fark yaratıp yaratmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. 328 sınıf öğretmeniyle çalışılmış, gözlem tekniği kullanılmış, betimsel bir araştırmadır. Cinsiyet, kıdem ve mezun olunan okul türü gibi değişkenlere göre yansıtıcı düşünme becerisi uygulamalarının kullanılma düzeyinde anlamlı bir fark görülmemiştir, bazı becerilerin yerine getirilmesinde anlamlı bir fark görülmüştür. Bulgulardan yola çıkarak konuyla ilgili öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilerek sınıf içi uygulamaların geliştirilmesi önerilmiştir.

Tok (2008), yaptığı çalışmada yansıtıcı düşünme etkinliklerinin, öğretmen adaylarının mesleki tutumlarına, performanslarına ve yansıtımlarına etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma grubunu sınıf öğretmenliği programında okuyan 63 birinci sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Veriler yansıtıcı düşünme etkinlikleri ve öğrenme yazısıyla toplanmıştır. Bulgulara göre yapılan etkinlikler deney grubundaki öğrencilerin performansları, tutumları üzerinde etkili olmuştur.

Karadağ (2010) karma araştırma yöntemiyle “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi*” adlı çalışmasını yapmıştır. Elde ettiği bulgular sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin yüksek ve bu beceriyle ilgili olumlu algıları olduğu görülmüştür. Ayrıca mesleki kıdem arttıkça yansıtıcı düşünme eğilimi de doğru orantılı arttığı görülmüştür.

Hasırcı ve Sadık (2011), çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma evrenini 216 kadın, 127 erkek sınıf öğretmeni oluşturmuştur. “*Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerini Belirleme Ölçeği (YANDE)*” kullanılarak veriler elde edilmiştir. Sonuç olarak kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre, eğitim fakültesi ve eğitim yüksek okulu mezunu öğretmenler, diğer fakülte mezunu

öğretmenlere göre daha açık fikirli oldukları belirlenmiştir. Mevcudu az (20'den) ve fazla (50'den) sınıflarda görev yapan öğretmenler, mesleklerine karşı olumsuz duygular ifade etmişlerdir. Kıdem, sınıf düzeyi, okul çevresinin sosyo-ekonomik düzeyi gibi değişkenler yansıtıcı düşünme eğiliminde anlamlı farklılık yaratmamıştır.

Tican (2013) çalışmasında yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin, öğretmen adaylarının yansıtıcı ve eleştirel düşünme becerilerine, demokratik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisini araştırmıştır. Deneysel desen kullanarak bulgulara ulaşmıştır. Elde edilen bulgulara göre yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinlikleri, öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırmış, derste daha aktif olmalarını sağlamış, düşüncelerini daha demokratik ortamda ifade etmelerini sağlamış, öğrenci merkezli öğrenme ortamına zemin hazırlamıştır.

Özbek (2014) öğretmen adaylarının, öğretmenlik uygulaması sürecinde yansıtıcı düşünme becerilerini nasıl kullandıklarını, hangi durumlar üzerine yansıtma yaptıklarını ve süreçte yansıtıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayan faktörleri belirlemek istemiştir. Nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması yapılmıştır. Çalışma grubunu 6 son sınıf , sınıf öğretmen adayı olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları yansıtma kararlarını program geliştirmenin dört temel ögesi altında almıştır. Uygulamalar üzerinde yansıtma yaparken eğitim durumlarına yoğunlaşmışlardır. Video kayıtlarının, öğretim ortamlarında deneyim kazanmalarının, akran gözlem ve önerilerinin, etkileşimlerinin yansıtıcı düşünmenin gelişiminde önemli olduğu belirtilmiştir.

Cebeci (2015) ortaokul 1.sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme becerilerinin, cinsiyet, yaş, okul türü gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. Karma araştırma yöntemi kullanarak, kişisel bilgi formlarından, yansıtıcı düşünme beceri ölçeğinden ve anketlerden yararlanarak bulgular elde etmiştir. Öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerileri oldukça yüksek çıkmıştır. Kızlar erkeklere göre, özel okullarda okuyan öğrenciler, devlet okulunda okuyan öğrencilere göre ve annesi çalışmayan, annesi çalışanlara göre yansıtıcı düşünme düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Yaş, kardeş sayısı, anne baba eğitim durumu gibi değişkenler anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Çınar (2016) “*Öğretmen Adaylarının Düşünme Stilleri İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki*” adlı çalışmasında, öğretmen adaylarının tercih ettikleri düşünme stilleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyip ve bu ilişkinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Nicel araştırma

yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. 3 ve 4. Sınıflarda okuyan 554 öğretmen adayına kişisel bilgi formu, yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği, düşünme stilleri envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmen adayları yasa yapıcı ve aşamacı düşünme stillerini daha çok tercih ederken bu stiller ile cinsiyet, sınıf ve bölüm değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Yansıtıcı düşünme eğiliminde ise sınıf değişkeni haricinde diğer değişkenlerle anlamlı farklılık bulunmuştur.

Cengiz ve Karataş (2016) öğretmen, öğretmen adayları ve araştırmacılara rehber olması amacıyla düşünme becerilerinden biri olan yansıtıcı düşünmeyle ilgili pratik bir derleme hazırlamışlardır. Ayrıca “ *Yansıtıcı Düşünme ve Öğretimi*” adlı bu çalışmada birer etkinliğe de yer verilmiştir ve Milli Eğitim dergisinde yayınlanmıştır.

Şanlı (2016) mezun olan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Öğretmen adaylarına “ *Yansıtıcı Düşünme Eğilimi*” ölçeğini uygulayarak bulgulara ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının bölüm, fakülte, KPSS puanı, mezuniyet notuna göre yansıtıcı düşünme eğilimlerinde farklılaşma görülmezken, cinsiyet değişkeninde farklılaşma görülmüştür. Erkek öğretmen adayları, kadın öğretmen adaylarına göre daha fazla yansıtıcı düşünme eğilimindedirler.

Altın ve Saracaloğlu (2018) çalışmalarında öğrenciler tarafından karıştırılan “yansıtıcı düşünme”, “eleştirel düşünme” ve “yaratıcı düşünme” türleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları açıklamışlardır. Bu düşünme becerileri ile ilgili 72 doktora tezine betimsel analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda bu düşünme becerileri arasında benzerlikler olduğu ve bilgilerin kullanılmasında izlenen yollar, çıkan sonuç ve bireyin süreçteki rolü bakımından birbirinden ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erol vd. (2019), çalışmalarında öğretmenlerin düşünme eğilimleri ve yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Farklı branşlardan 179 öğretmen çalışmaya katılmıştır. Öğretmenlere yaratıcılık ve yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği uygulanmıştır. Bulgulara göre yansıtıcı düşünme ile yaratıcı düşünme puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

Demir (2020) çalışmasında, öğretmenlerin demokratik davranışları ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin 21.yüzyıl becerilerini öğretme düzeylerine etkisini incelemiştir. Verilerini 441 öğretmene ölçek uygulayarak toplamıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin

demokratik davranışları ve yansıtıcı düşünme eğilimleri, 21.yüzyıl becerilerinin anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür.

Ayaz (2021) çalışmasında, e-portfolio uygulamalarının, öğretmenlerin ölçme değerlendirme ve teknoloji yeterlik algısına, yansıtıcı düşünme ve öğrenme motivasyonuna etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmasını, 3.sınıf, sınıf öğretmenleri adaylarıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda e-portfolio uygulamalarının sınıf öğretmeni adaylarının teknoloji yeterliliğine, yansıtıcı düşüncelerine, öğrenme motivasyonlarına olumlu yönde etkisi görülmüştür. Ayrıca e-portfolio uygulamalarının, sınıf öğretmenliği lisans programlarında yer almasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Fırat (2022) çalışmasında okul öncesi öğretmen adaylarının, öğretmenlik uygulaması dersinde yansıtıcı düşünme biçimlerini ortaya koymalarını, yansıtıcı düşünme becerilerini nasıl kullandıklarını ve hangi seviyede yansıtma yaptıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. 282 okul öncesi öğretmen adayıyla eylem araştırması yapılmıştır. Yapılan farklı yansıtıcı düşünme etkinlikleri sonucunda, etkinliklerin öğretmenlere olumlu yönde etki ettiği vurgulanmıştır. Sonuçlara göre öğretmenlik uygulamaları dersinde, yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklere yer verilmesi önerilmiştir.

2.4.2. Yurt Dışı Araştırmalar

Rodgers (2002) düşünme, yansıtıcı düşünme hakkında standarda ulaşmada tanım eksikliğini söyleyerek dört sorundan bahsetmiştir. Bu makalenin amacı da John Dewey'in çalışmasında yansıma konusunun köklerine bakıp, yansıma kavramının ve yansıtıcı düşünmenin ne anlama geldiği konusunda netlik kazandırmaktır.

Tang (2002) bir grup yüksek lisans öğrencisine yansıtma ve yansıtıcı öğrenmeyi kolaylaştırmak ve değerlendirmek için yansıtıcı günlükleri kullanarak bir vaka çalışması yapmıştır. Öğrencilerden her aktivitenin sonunda günlük tutmaları istenmiştir. Öğrencilerin geri bildirimlerinden ve günlüklerdeki verilerden yansıtıcı günlüğün, yansıtma ve yansıtıcı öğrenmeyi kolaylaştırmada yararlı bir araç olduğunu göstermiştir.

Gelter (2003) araştırmasında yansıma kelimesinin kullanımından bahsederken, yansımanın günlük hayatta kendiliğinde gerçekleşen bir zihinsel aktivite olmadığını söylemektedir. Yansıma öğrenilip, geliştirilebilen bilinçli yapılan bir zihinsel aktivite olarak kabul etmiştir. Yansıtma öğrenilip, geliştirilebilen bilinçli yapılan bir zihinsel aktivite olarak kabul etmiştir. Yansıtma kapasitesinin modern zamanda hür iradenin gelişimiyle birlikte yakın kökene sahip olduğunu ifade etmektedir.

Lee (2005)“Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşüncelerini Anlama ve Değerlendirme” isimli çalışmasında öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme sürecinin nasıl geliştiğini ve yansıtıcı düşünmenin nasıl değerlendirildiğini incelemeyi amaçlamıştır. Bulgular sonucunda öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme gelişim süreçleri içerik ve derinlik olarak değerlendirilir. İçerikte farklılıklar ve yansıtıcı düşünmenin derinleşme hızı kişisel geçmişe, saha deneyimi bağlamlarına ve iletişim tarzına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma yansıtıcı düşünmenin kalitesinin nasıl ölçüleceğine, nasıl geliştirileceğine ve yansıtıcı uygulayıcıların nasıl yetiştirilebileceğine dair bilgiler içerir.

Robinson ve Kelley (2007) çalışmalarında iki grup öğretmen adayının özel gereksinimli çocuklara uzmanlık ve aile dersi kapsamında yansıtıcı düşünme biçimlerinin desteklenmesi amaçlanmıştır. Rol yapma, video kaydı ve yansıtıcı yazma yöntemleri kullanan öğretmen adayları bu yöntemleri kullanmayan öğretmen adaylarına göre yansıtıcı düşüncelerinin daha çok geliştiği görülmüştür.

Chetcuti (2007), öğretmen adaylarının portfolyoyu yansıtıcı öğrenme aracı olarak kullanıp kullanmadıklarını ve bu süreçte neler öğrendiklerini keşfetmek istemiştir. Küçük

gruplar halinde uygulamalar yapılarak öğretmen adaylarının portfolyo etkinlikleri üzerine düşünmelerine ve öğretmen kimlik duygusu geliştirmelerine yardımcı olduğu görülmüştür.

Harford (2008), öğretmenlik uygulaması kapsamında yansıtıcı düşünmeyi desteklemek için video kayıtlarından yararlanmıştır. 20 öğretmen adayıyla gerçekleştirilen çalışmada videolar üzerinden gözlem ve eleştirel tartışmalar yapılmıştır. Yansıtıcı ve eleştirel konuşmalarla yapılan etkinlikler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini arttırmıştır.

Hume (2009), Fen Bilgisi Öğretmenliğinde okuyan 16 öğretmen adayının yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Gözlemler, yansıtıcı günlükler yardımıyla veriler toplanmıştır. Öğretmen adaylarının ilk başta sıg, plansız bir biçimde olan yazıları süreç sonunda derinlemesine ve düzenli yazılara dönüşmüştür ve bu yazdıklarını daha rahat irdeleyebilmişlerdir.

Phan (2009) tarafından yapılan “ Öğrencilerin Yansıtıcı Düşünme Uygulamalarını, Derinlemesine İşleme Stratejilerini, Çabalarını ve Başarı Hedefi Yönelimlerini Keşfetmek” isimli çalışmada devlet üniversitesindeki eğitim fakültesinde 2. ve 3. Sınıflar da okuyan 347 öğretmen adayının eğitim psikolojisi dersi kapsamında, akademik başarıları ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlamıştır. Sonuç olarak yansıtıcı düşünme eğilimi ile akademik başarı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Chi (2010), yapmış olduğu çalışmada İngilizce öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmelerinin içeriği ve düzeyi hakkında bilgi verir. Öğretmenler eğitimler olarak yansıtma uygulamaları yapmışlardır. Uygulama sonrasında öğretmenlerin, günlük tutma yoluyla süreçte yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirdiklerini ortaya çıkarmıştır.

Mok (2010) çalışmasında, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde yansıtma yapmalarını kolaylaştırmayı amaçlamıştır. Beş öğretmen adayından yansıtıcı günlükler yazmalarını istemiştir ve yansıtma konusuyla alakalı kılavuzlar hazırlamıştır. Öğretmen adaylarıyla görüşmeler gerçekleşmiştir. Yansıtıcı günlükler sıradan ve başlangıç seviyesinde yazıldığı, öğretmen adaylarının zaman kontrolünde ve sınıf yönetimi konusunda kaygı duyduklarını görmüştür.

Hagevik vd. (2012), bir eylem araştırması yaparak öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini desteklemek ve eylem araştırmasının etkisini incelemek istemiştir. Uygulama derslerinde 20 öğretmen adayından yazılı günlüklerden, görüşmelerden ve derslerdeki tartışmalardan veriler elde edilmiştir. Bulgulara göre uygulamalarda öğretmen adayları işbirlikli ve eleştirel yansıtma yapmışlardır.

Gadsby ve Cronin (2012), öğretmen adaylarının yansıtma yapabilmelerini, yansıtıcı günlük kullanmalarını, yansıtıcı uygulamalarda iyi bir seviyeye ulaşmalarını amaçlamıştır. 62 öğretme adayıyla yapılan çalışmada öğretmen adayları günlük yazmada farklı seviyelerdeyken, ilerleyen zamanda öğretmen adaylarının yazımlarında farklılıklar gözlenmiş ve yansıtıcı günlüklerin mesleki gelişimi desteklediği görülmüştür.

Weber (2013) çalışmasında, birinci sınıf öğretmen adayları bir dönem boyunca yansıtıcı düşünme konusunda eğitim almışlar ve staj deneyimlerinde de yazılı yansıtma puanlarını nicel olarak değerlendirmişlerdir. Bu çalışma sonucunda öğretmen adaylarının %66'sının puanlarında artış görülmüştür ve yansıtıcı düşünmenin öğretilebilir olduğu gözlenmiştir.

Arrastia vd. (2014) çalışmalarında 90 öğretmen adayının yansıtma düzeylerini, ileriye dönük yansıtma kullanmalarını ve yansıtıcı yazılardaki değişiklikleri incelemiştir. Deney ve kontrol grubu olarak deney grubuna günlükler tutmalarını isteyerek anket uygulamış, derslerini gözlemlemiştir. %10'luk grubun daha derinlemesine yazmaya yöneldikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının geleceğe yönelik etkinlik için davranışlarını ve isteklerini tanımlamışlardır.

Dervent (2015) öğretmen adaylarının mesleki öğretmenlik uygulamalarına yansıtıcı düşünmenin etkisini belirlemek ve yansıtıcı düzeylerini ortaya çıkarmak istemiştir. Eylem araştırması yaparak verileri yansıtıcı günlüklerden, röportajlardan, mikro öğretim videolarından elde etmiştir. Bulgular sonucunda katılımcıların ilk başta teknik düzeyde bilgilerinin olduğu, etkinliklerle birlikte uygulamalara yöneldikleri ve mesleki gelişim konusunda farkındalık kazandıkları görülmüştür.

Mathew, Mathew ve Peechattu (2017) çalışmalarında öğretmen eğitiminde yansıtıcı düşünmenin geliştirilmesini ve yansıtıcı uygulamalarının faydasını belirlemeyi amaçlayarak 13 öğretmen adayıyla nitel bir çalışma yapmışlardır. Video kayıt, akran işbirliği, günlük tutma gibi etkinlikler kullanılmıştır. Sonuç olarak bu uygulamalar ile öğretmen adaylarının karar verme becerilerinde değişiklikler olmuştur.

Slade, Burnham, Catalana ve Waters (2019) çalışmalarında yansıtıcı düşünmenin öğretmen eğitimindeki önemini incelemeyi amaçlamışlardır. 186 öğretmen adayı birer öğrenciyle eğitim yapmışlardır ve uygulama sonucunda belirlenen konular hakkında öğretmen adayları günlük yazmışlardır. Araştırma sonucunda yansıtıcı uygulamaların, öğrenme üzerinde olumlu katkısı olduğu görülmüştür.

Zaw ve Habok (2020) makalelerinde İngilizce öğretiminde, okuduğunu anlamaya yönelik yansıtıcı öğretim modelini geliştirmeyi amaçlamışlardır. Daha önce yansıtıcı düşünme ile ilgili çalışmalar incelenerek yeni bir model ortaya çıkarılmıştır ve modelin okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiği görülmüştür.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada 2017 ile 2022 yılları arasında 5 yıllık süreçte yansıtıcı düşünme becerileri alanında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için nitel araştırma yöntemlerinden, araştırmanın doğasına uygun olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılmasını hedeflediğimiz konu hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin incelenmesini ifade eder (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Doküman incelemesinin artı yönleri, doğrudan ulaşamayacağımız veriler için dolaylı yoldan ulaşmamızı sağlar. Araştırmacı, bireylerle iletişim halinde olmadığı için tepkisel davranışlarla karşılaşmaz, araştırmacı verilerini dilediği zaman aralığında araştırabilir, veri doyumuna göre seçtiği aralığı artırabilir, azaltabilir ve diğer veri toplama tekniklerine göre düşük maliyetlidir. Bahsettiğimiz artıları yanında sınırlılıkları da vardır. Kaynaklarda standart bir formatın olmaması kodlama gücü yaratmaktadır ve bazı dokümanlarda ulaşma sınırlılığı, eksiklik, yanlışlık görülebilir (Ocak, 2019).

Doküman incelemesi yaparken izlenebilecek genel aşamalar vardır. Şu şekilde sıralanır: dokümanlara ulaşma, orijinaliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi inceleme ve veriyi kullanmadır (Foster, 1995 akt;Yıldırım ve Şimşek, 2021).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de 2017 yılından 2022 yılına kadar “ Yansıtıcı Düşünme“ ve “yansıtma” anahtar sözcüklü YÖK tez merkezine ulaştırılmış lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre 2017 yılından bu yana YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde “ yansıtıcı düşünme” kavramının aranması sürecinde toplam 166 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Ulaşılamayan çalışmalar dikkate alınmayıp tam metin erişimi açık olan 122 çalışma değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi uygulanarak 122 tez örneklem olarak seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada Türkiye’de yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili gerçekleştirilen tezlerin analizinin yapılması amaçlandığı için dokümanlar kullanılmış, incelenecek kriterler için tez inceleme formu oluşturulmuştur. Bu kriterler;

- Tezin adı
- Tezin yılı
- Tezin yapıldığı üniversite
- Tezin yapıldığı enstitü
- Tezin yapıldığı anabilim dalı
- Tezin yapan araştırmacının cinsiyeti
- Tezin türü
- Tezin çalışma grubu
- Tezin veri toplama araçları
- Tezin araştırma yöntemi
- Tezin amacı
- Tezin konusu
- Tezin sonuçları
- Tezin önerileridir.

Çalışmada kullanılan tez inceleme formu Ek-1’de verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Ulusal Tez Merkez ‘indeki yansıtıcı düşünme becerileri hakkındaki veriler PDF biçiminde indirilerek bilgisayara kaydedilen ve daha sonra incelenen veriler Microsoft Excel programına kaydedilip analiz edilmiştir. Yazı dili Türkçe olmayan ve erişime kapalı olan araştırmalar çalışmaya dâhil edilmemiştir. İncelenen lisansüstü tezlerde yıllara, üniversitelere, lisansüstü düzeylerine, enstitülerine, araştırma türlerine, anabilim dallarına, örneklem oluşturma modeline, örneklem dağılımına, araştırma yöntemlerine ve araştırmacının cinsiyetine dikkat edilerek veriler toplanmıştır.

Tablo 3. 1. Lisansüstü Tezlerin İnceleme Alanları

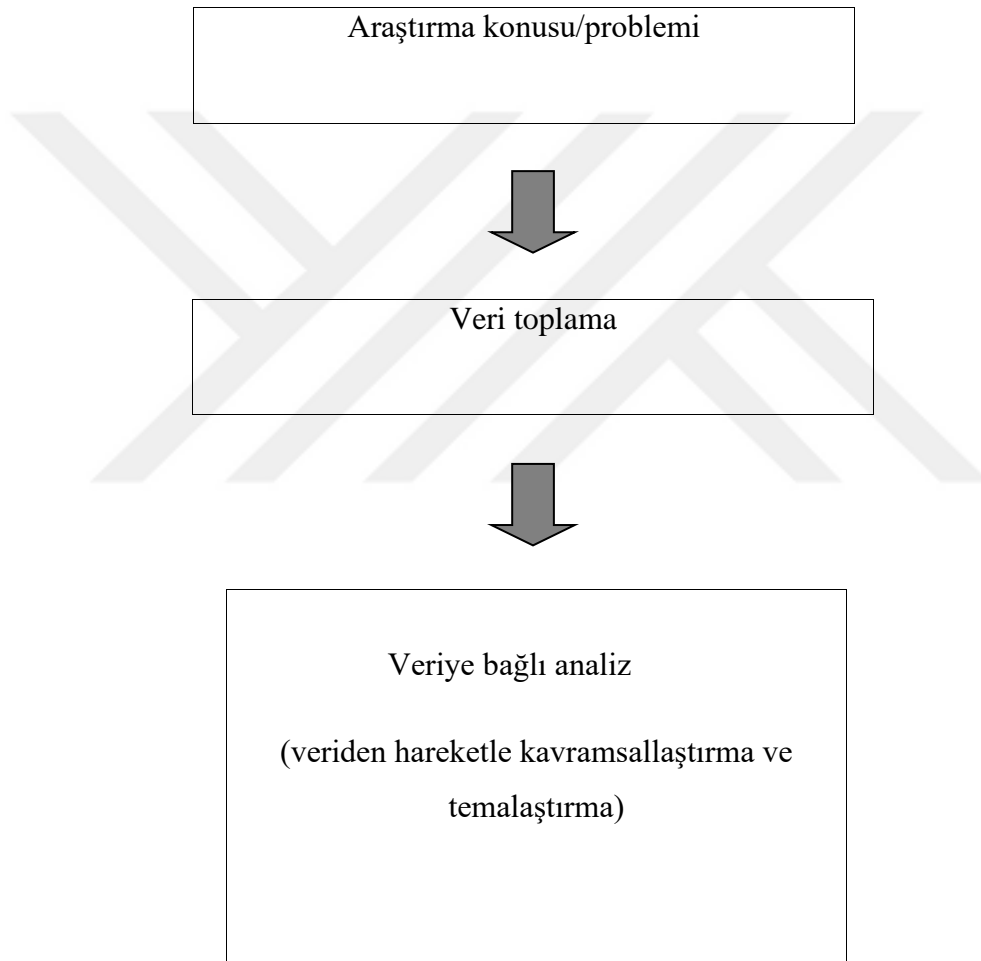
1. Yıllara göre dağılımı (yansıtıcı düşünme becerileri ile ilgili 2017-2022 yılları arası)	6.Araştırma türlerine göre dağılımı (nitel/nicel/karma)
2.Üniversitelere göre dağılımı(Gazi Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi vb.)	7.Ana bilim dallarına göre dağılımı (eğitim bilimleri anabilim dalı, temel eğitim ana bilim dalı vb.)
3.Lisansüstü düzeylerine göre dağılımı (yüksek lisans/ doktora)	8. Örneklem oluşturma modeline göre dağılımı (Amaçlı örneklem, basit tesadüfî örneklem vb.)
4.Enstitülere göre dağılımı (eğitim bilimleri, sosyal bilimler vb.)	9. Örneklem grubuna göre dağılımı (öğretmen, öğrenci, ders kitapları vb.)
5. Araştırmacının cinsiyetine göre dağılımı (kadın/erkek)	10. Araştırma yöntemlerine göre dağılımı (deneysel, betimsel, olgubilim vb.)
11. Konuların çeşitliliğine göre dağılımı	13. Sonuçlarına göre dağılımı
12. Amaçlarına göre dağılımı	14. Önerilerine göre dağılımı

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin metinleri YÖK veri tabanından PDF olarak elde edilmiştir. Çalışmada incelenen her bir tez farklı değişkenler ile ilgili frekans sayıları not edilerek MS Excel programında tablo haline getirilmiştir. Her bir veri bir sayı değeri, frekans olarak nitelendirilmiştir. Elde edilen frekans değerleri, tabloların frekans alanına eklenmiştir Her bir frekans değeri toplanarak toplam frekans elde edilmiştir. Sonraki aşamada her bir frekans sayısı toplam frekansa bölünerek 100 ile çarpılmıştır. Çıkan sonuç toplam frekans içerisinde ilgili frekansın yüzdelik değerini oluşturmuştur. Çalışmadaki parametrelerin

tamamı tablolar üzerinde ifade edildikten sonra elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Veri analizi olarak tümevarımcı içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, araştırmalar sonucunda elde edilen verilerin kavramsallaştırılıp ve belirlenen temalar yoluyla bu kavramların anlamlı bir şekilde açıklanmasıdır. İki içerik analiz yöntemi vardır: tüm dengelimi analiz ve tümevarımcı analiz. Tüm den gelimci analiz, önceden oluşturulmuş kavramsal çerçevenin yönlendirdiği bir yöntem iken, tümevarımcı analiz verilerden elde edilen kavram ve konuların ön plana çıkmasıdır (Yıldırım, Ali ; Şimşek, 2021).

Şekil 3. 1. Tümevarımcı Analiz Süreci

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde incelenen tezler, araştırmanın alt problemlerine göre sırasıyla frekans ve yüzdelerle tablolarla görsel hale getirilmiştir.

4.1. Yansıtıcı Düşünme Becerisi Lisansüstü Tezlerine Ait Bulgular

4.1.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?

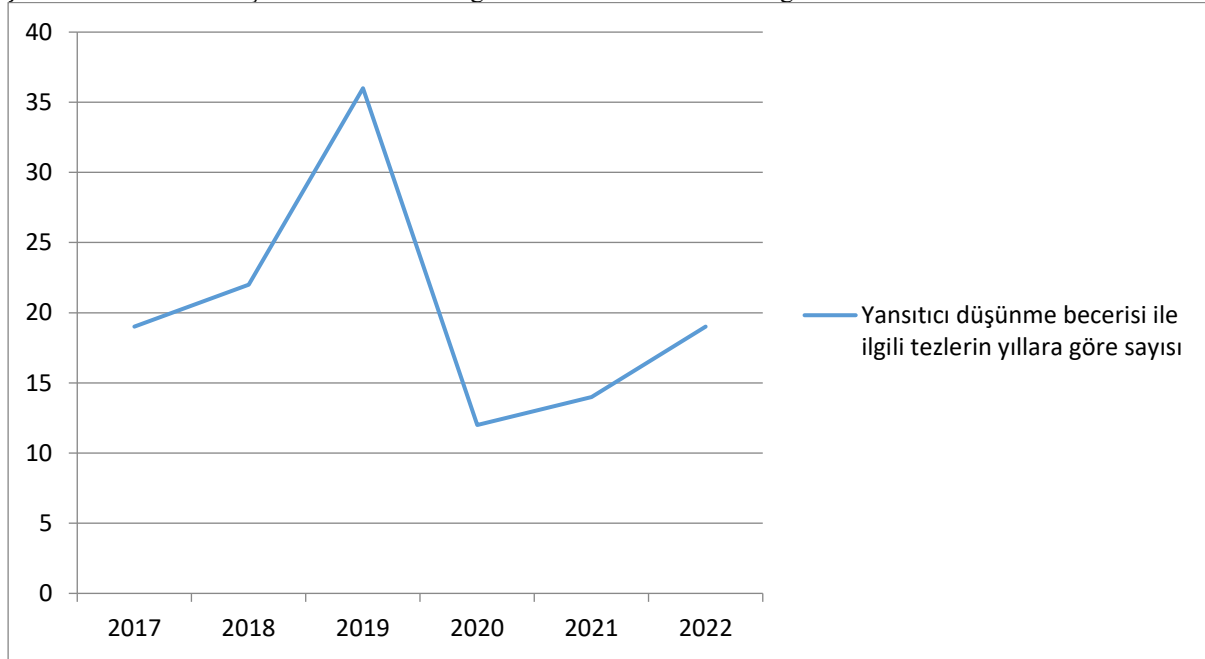
Tablo 4. 1. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Yıllara Göre Sayısı

Yıllar	<i>f</i>	%
2019	36	29,51
2018	22	18,03
2017	19	15,57
2022	19	15,57
2021	14	11,48
2020	12	9,84
TOPLAM	122	100

Tabloya baktığımızda incelenen tezlerden en çok tezin yayınlandığı yıl 2019 yılıdır ve 36 tez yayınlanmıştır. 2017 ve 2022 yıllarında yayınlanan tez sayısı 19'dur ve üçüncü sırada yer almıştır.

2017'den 2019'a kadar bir artış görülürken 2020'de düşüş yaşanmıştır. 2020'den sonra tekrar bir artma görülmektedir. En az yayınlanan tez sayısı 2020 yılında olmuştur.

Şekil 4.1. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

4.1.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 2. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	<i>f</i>	%
Necmettin Erbakan Üniversitesi	9	7,26
Gazi Üniversitesi	8	6,45
Marmara Üniversitesi	8	6,45
Bartın Üniversitesi	6	4,84
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	6	4,84
Kocaeli Üniversitesi	5	4,03
Gaziantep Üniversitesi	4	3,23
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	4	3,23
İstanbul Üniversitesi	4	3,23
Atatürk Üniversitesi	4	3,23
Yıldız Teknik Üniversitesi	3	2,42
Afyon Kocatepe Üniversitesi	3	2,42
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2	1,61
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	2	1,61
Bülent Ecevit Üniversitesi	2	1,61
Amasya Üniversitesi	2	1,61
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2	1,61

Uludağ Üniversitesi	2	1,61
Pamukkale Üniversitesi	2	1,61
Hacettepe Üniversitesi	2	1,61
Erciyes Üniversitesi	2	1,61
Üsküdar Üniversitesi	2	1,61
Balıkesir Üniversitesi	2	1,61
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	2	1,61
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	1,61
İnönü Üniversitesi	2	1,61
Ankara Üniversitesi	2	1,61
Trabzon Üniversitesi	2	1,61
Niğde Üniversitesi	1	0,008065
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0,008065
Bilkent Üniversitesi	1	0,008065
Uşak Üniversitesi	1	0,008065
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0,008065
Okan Üniversitesi	1	0,008065
Bahçeşehir Üniversitesi	1	0,008065
Siirt Üniversitesi	1	0,008065
Akdeniz Üniversitesi	1	0,008065
Başkent Üniversitesi	1	0,008065
Trakya Üniversitesi	1	0,008065
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	0,008065
Dumlupınar Üniversitesi	1	0,008065
Kafkas Üniversitesi	1	0,008065
Fırat Üniversitesi	1	0,008065
Dicle Üniversitesi	1	0,008065
Çukurova Üniversitesi	1	0,008065
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	0,008065
İstanbul Arel Üniversitesi	1	0,008065
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	0,008065
Ege Üniversitesi	1	0,008065
Düzce Üniversitesi	1	0,008065
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	0,008065
Kastamonu Üniversitesi	1	0,008065
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	1	0,008065
Alanya Alaaddin Keykubad Üniversitesi	1	0,008065
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,008065
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	0,008065
Toplam	124	100

Üniversitelere göre yayınlanan tezlere baktığımızda en fazla tezle Necmettin Erbakan Üniversitesi birinci sırada yer alıyor. Ardından 8 tez ile Gazi ve Marmara Üniversiteleri sırayı takip ediyor. Bartın ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 6, Kocaeli Üniversitesi 5 tez ile tablodaki diğer üniversitelere göre fazla tez içermektedir. Toplam üniversite sayısına baktığımızda tez sayısından fazla olduğu görülüyor. Bunun sebebi 2 tezin, 2 üniversitenin ortak programlarıyla yapılmasıdır.

4.1.3 Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin lisansüstü düzeylerine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 3. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Lisansüstü Düzeylerine Göre Dağılımı

Lisansüstü Düzey	<i>f</i>	%
Yüksek lisans	90	73,77
Doktora	32	26,23
Toplam	122	100

Tabloya baktığımızda yüksek lisans tezlerinin %73,77'lik bir oranla, doktora tezlerine göre oldukça fazla olduğu ve doktora tezlerinin ise %26, 23'lük orana sahip olduğu görülmüştür.

4.1.4 Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerinin enstitülere göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 4. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Enstitülerine Göre Dağılımı

Enstitü	<i>f</i>	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	72	59,02
Sosyal Bilimler Enstitüsü	23	18,85
Fen Bilimleri Enstitüsü	15	12,30
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	11	9,02
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1	0,82
Toplam	120	100

Tabloya baktığımızda Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yayınlanan tezlerin son beş yılda oldukça fazla olduğu görülmektedir. Ardından Sosyal Bilimler Enstitüsü gelmektedir, Fen Bilimleri ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde yayınlanan tezlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

4.1.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin araştırmacıların cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 5. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Araştırmacıların Cinsiyetine Göre Dağılımı

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Kadın	81	66,39
Erkek	41	33,61
Toplam	122	100

Tabloya baktığımızda kadın araştırmacıların tez sayısı 81, erkek araştırmacıların tez sayısı ise 41'dir. Araştırılan zaman diliminde kadın araştırmacılar, erkek araştırmacıların iki katı kadar tez yayınladığı görülüyor.

4.1.6 Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin araştırma türlerine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 6. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Araştırma Türlerine Göre Dağılımı

Araştırma Türü	<i>f</i>	%
Nicel	66	54,10
Karma	44	36,07
Nitel	12	9,84
Toplam	122	100

122 tezin frekans ve yüzdelik tablosuna baktığımızda en fazla nicel araştırma türünün kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ardından karma araştırma yöntemi de oldukça tercih edilen bir yöntem olduğu görülüyor. Nitel araştırma ise araştırmacılar tarafından oldukça az tercih edilmiştir.

4.1.7. Yedinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 7. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Ana bilim dalı	<i>f</i>	%
Eğitim Bilimleri A.B.D	31	25,41
Temel Eğitim A.B.D	20	16,39
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi A.B.D	17	13,93
İlköğretim A.B.D	13	10,66
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi A.B.D	6	4,92
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi A.B.D	6	4,92
Eğitim Programları ve Öğretimi A.B.D	5	4,10
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	5	4,10
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi A.B.D	5	4,10
Eğitim Yönetim ve Denetim A.B.D	2	1,64
İngilizce Öğretimi A.B.D	2	1,64
Güzel Sanatlar Eğitimi A.B.D	2	1,64
Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D	1	0,82
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi A.B.D	1	0,82
İşletme A.B.D	1	0,82
Uygulamalı Psikoloji A.B.D	1	0,82
Türkçe Eğitimi A.B.D	1	0,82
Yaşam Boyu Öğrenme A.B.D	1	0,82
Klinik Psikoloji A.B.D	1	0,82
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi A.B.D	1	0,82
Toplam	122	100

Ana bilim dallarına göre dağılım tablosuna baktığımızda en fazla, 31 teze Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı ilk sırada yerini almıştır, %25’lik bir orana sahiptir. İkinci sırada 20 tez yayınlanan Temel Eğitim Ana Bilim Dalı bulunmaktadır. Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı da yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili 17 tez yayınlanmıştır.

Ardından gelen çeşitli ana bilim dallarında az sayıda da olsa yansıtıcı becerisiyle ilgili tezler yayınlanmıştır.

4.1.8. Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin örneklem oluşturma modeline göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 8. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Örneklem Oluşturma Modeline Göre Dağılımı

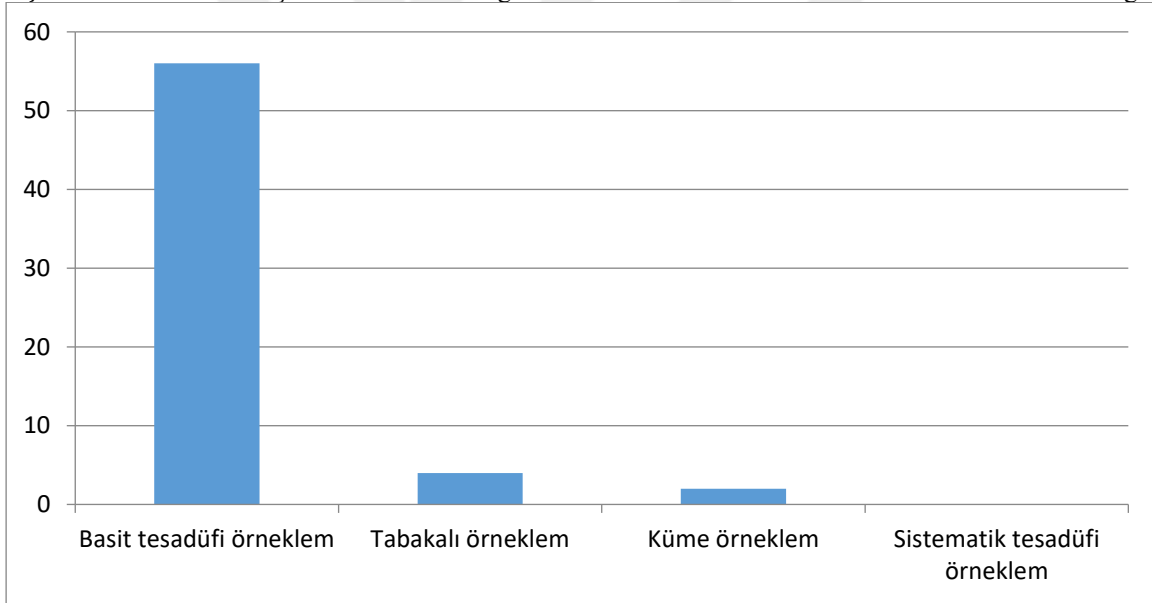
Yıllar	<i>f</i>	%
Basit tesadüfi örneklem	56	44,80
Amaçlı örneklem	41	32,80
Kolay ulaşılabilir örneklem	11	8,80
Tabakalı örneklem	4	3,20
Tipik durum örnekleme	3	2,40
Ölçüt örneklem	3	2,40
Maksimum çeşitlilik örneklem	3	2,40
Küme örneklem	2	1,60
Aykırı durum örnekleme	1	1,60
Toplam	124	100

Yansıtıcı düşünme becerileriyle ilgili yayınlanan tezlerin örneklem modellerine göre değerlendirmesine baktığımızda 124 örneklem modeli yer almıştır. Bazı tezlerde örneklem belirtilmemiş ya da ayrıntılı açıklanmamıştır, genel ifadeler kullanılmıştır. %44,80 oranıyla en çok kullanılan örneklem modeli basit tesadüfi örnekleme olmuştur. Ayrıntıya girilmeyerek amaçlı örneklem diyerek ifade edilen tezlerin oranı %32,80 ile 2.sırada yerini almıştır. Ardı sıra gelen örneklem modelleri de bu sayılarda tercih edilip, tezlerde bu şekilde verilmiştir. Özellikle 2017'den günümüze doğru tezlerde, örneklem modelleri daha ayrıntılı ve açıklayıcı bir şekilde ifade edilmeye başlanmıştır. Olasılıklı ve olasılık dışı örneklem türlerinin incelediğimiz tezlerde kullanılma yüzdesi birbirine eşittir.

Şekil 4.2. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Seçilen Örneklem Türlerinin Yüzdelerle Dağılımı

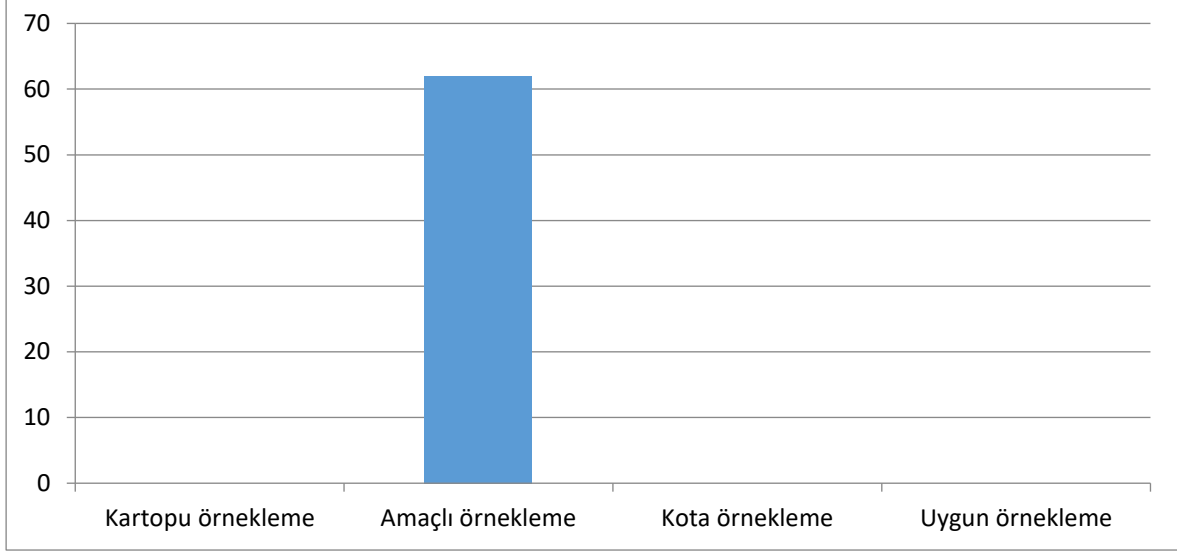

Şekil 4.3. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Kullanılan Olasılıklı Örneklem Türlerinin Dağılımı

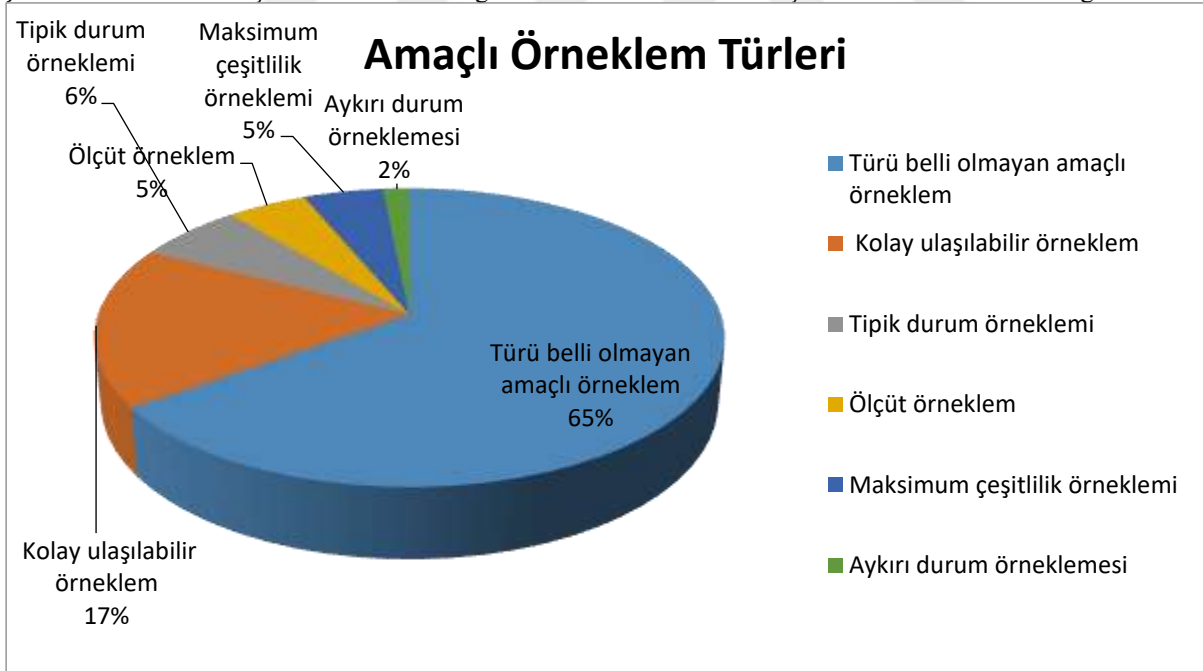
Olasılıklı örneklem modellerinin en çok tercih edilen basit tesadüfi örneklem olmuştur. Sistematik örneklem ise araştırmacılar tarafından tercih edilmemiştir.

Şekil 4. 4. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Kullanılan Olasılık Dışı Örneklem Türlerinin Dağılımı

Yukarıdaki şekle baktığımızda olasılık dışı örneklem türlerinden amaçlı örneklem kullanılmıştır. Diğer örneklem çeşitleri araştırmacılar tarafından tercih edilmemiştir. Amaçlı örnekleme kendi içerisinde türlere ayrılmaktadır, aşağıdaki şekilde tezlerde kullanılan türler ifade edilmiştir.

Şekil 4. 5. Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Tezlerde Kullanılan Amaçlı Örneklem Türlerinin Dağılımı

4.1.9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin örneklem dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 9. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Örneklem Dağılımı

Örneklem	<i>f</i>	%
Öğrenci(ortaokul)	42	33,07
Öğretmen adayları	27	21,26
Öğretmenler	24	18,90
Öğrenci(lise)	14	11,02
Öğrenci(ilkokul)	8	6,30
Öğrenci(üniversite)	5	3,94
Akademisyenler	2	1,57
Öğrenci(anasınıfı)	1	0,79
Okul Yöneticisi	1	0,79
İnternet kullanan 18 yaş üstü kişiler	1	0,79
Lisansüstü tez ve makale	1	0,79
Ders kitabı	1	0,79
Toplam	127	100

Tabloya baktığımızda araştırmacıların en çok çalıştığı grup ortaokul öğrencileri olmuştur, %33'lük bir oran söz konusudur. Sahadaki öğretmenlerle ve okumakta olan öğretmen adayları çalışmalarda oldukça tercih edilen gruplar olmuşlardır. Geriye kalan örneklemeler daha az tercih edilmişlerdir.

4.1.10. Onuncu alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 10. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma yöntemleri	<i>f</i>	%
Deneyssel	26	21,31
İlişkisel	25	20,49
Betimsel	19	15,57
Çeşitleme deseni	18	14,75
Gömülü desen	9	7,38
Açıklayıcı desen	9	7,38
Eylem	5	4,10
Durum çalışması	5	4,10
Doküman analizi	3	2,46

Açımlayıcı desen	2	1,64
Olgubilim	1	0,82
	122	100

Yukarıdaki tabloda 122 tezin araştırma yöntemleri incelenmiştir. En çok kullanılan nicel araştırmalardan deneysel araştırma yöntemi olduğunu görüyoruz. İkinci ve üçüncü sırayı nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel ve betimsel yöntemler almıştır. Çeşitleme, gömülü, açıklayıcı, açımlayıcı desenler ise karma araştırma türlerindedir. Nitel araştırma türlerinden olan eylem araştırması 5, durum çalışması 5, doküman analizi 3, olgu bilim 1 tane olarak kullanılmıştır.

4.1.11. On birinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin konu çeşitliliğine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4.11. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Konu Çeşitliliğine Göre Dağılımı

Yayın Konusu	<i>f</i>	%
Bir uygulama/program/yöntemin yansıtıcı düşünmeye etkisini ilişkin araştırmalar	51	41,80
Yansıtıcı düşünme becerisi ile çeşitli değişkenlerin ilişkisine yönelik çalışmalar	48	39,34
Yansıtıcı düşünme becerisinin bağımsız değişken olarak ele alındığı çalışmalar	23	18,85
Toplam	122	100

Tablodaki veriler incelendiğinde ülkemizde yansıtıcı düşünmeye ilişkin çalışmaların %41,80'i bir program, uygulama veya yöntemin yansıtıcı düşünmeye etkisine ilişkin çalışmaların olduğu görülürken bunu takiben yansıtıcı düşünme ile birçok değişkenin ilişkisini inceleyen çalışmalar gelmektedir. Ardından yansıtıcı düşünmenin bağımsız değişken olduğu çalışmalar alan yazında sık çalışıldığı görülmüştür.

4.1.12. On ikinci alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin amaçlarına göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4.12. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Amaçlarına Göre Dağılımı

Araştırma Amaçları	<i>f</i>	%
Öğretim stratejilerinin, etkinliklerinin, uygulamalarının yansıtıcı düşünme üzerindeki etkisini incelemek	36	28,34
Öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemek	27	21,25
Öğretim modelinin, yaklaşımlarının, programlarının yansıtıcı düşünme üzerindeki etkisini incelemek	23	18,11
Yansıtıcı düşünme etkinliklerinin öğretim sürecine, becerilere, akademik başarıya, derse yönelik tutuma etkisi	19	14,96
Üniversite, lise, ortaokul öğrencilerinin ve okul yöneticilerinin yansıtıcı düşünme düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek	10	7,87
Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici uygulamalar ile yansıtıcı düşünme performansları arasındaki ilişki	9	7,08
Toplam	127	100

İncelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinin amaçları 6 kategoride toplanmıştır. Yansıtıcı düşünme ile ilgili araştırma kapsamına alınan çalışmaların yapılma amaçları en çok 36 tez ve %28,34 yüzdilik dilim ile öğretim stratejilerinin, uygulamalarının, etkinliklerinin yansıtıcı düşünme üzerindeki etkisini incelemek olduğu görülmüştür. Ardından 27 tez ve %21,25 yüzdilik dilim ile öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelenmesi takip etmiştir. Üçüncü sırayı, öğretim modellerinin, yaklaşımlarının, programlarının yansıtıcı düşünme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılan araştırmalar 23 tez ve %18,11 yüzdilik dilimle almıştır.

4.1.13. On üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin sonuçlarına göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4.13. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Sonuçlarına Göre Dağılımı

Sonuç	Sonuçların alt boyutları	f	%	
Öğrenci Açısından	Kullanılan öğretim stratejilerin, etkinliklerin, uygulamaların	Akademik başarıda, motivasyonda, tutumda, yansıtıcı düşünme öğreniminde anlamlı farklılık oluşturmuştur.	34	25,37
		Akademik başarıda, motivasyonda, tutumda, yansıtıcı düşünme öğreniminde anlamlı farklılık oluşturmamıştır.	8	5,97
Yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili kullanılan etkinliklerin, uygulamaların		Akademik başarıya, motivasyona, tutuma, kalıcılığa pozitif etkisi olmuştur	14	10,44
		Yansıtıcı düşünme becerisine pozitif etkisi olmuştur.	8	5,97
		Değişkenlere nötr etkisi olmuştur.	2	1,49
Kullanılan kuram, model ve yaklaşımların		Akademik başarıya ve yansıtıcı düşünme becerilerine anlamlı düzeyde etki etmiştir.	10	7,46
		Akademik başarıya ve yansıtıcı düşünme becerilerine anlamlı düzeyde etki etmemiştir.	6	4,47
Yerleşim yeri, cinsiyet, sınıf düzeyi gibi değişkenlerle		Yansıtıcı düşünme becerisi arasında anlamlı fark vardır.	5	3,73
		Yansıtıcı düşünme becerisi arasında anlamlı fark yoktur.	2	1,49
Problem çözme, konuyu kavrama, girişimcilik, konuşma becerisi, bilişsel esneklik gibi değişkenler ile		Yansıtıcı düşünme becerisi arasında pozitif yönlü ilişki vardır.	5	3,73
Sosyal medya kullanımı ile		Düşünme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.	1	0,74
Öğretmen Açısından	Kullanılan öğretim uygulamaları, stratejileri, etkinlikleri,	Motivasyonlarını, yansıtıcı düşünme eğilimlerini olumlu yönde etkilemiştir.	13	9,70
	Yapılandırmacı öğrenme ortamı, girişimcilik, liderlik, özyeterlilik, yaratıcılık, sorgulama, mesleki profesyonellik, iş	Yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişki vardır.	12	8,95

	becerikliliği, tüketici çevre bilinci, çocuk haklarına yönelik tutumlar gibi değişkenler ile			
	Hizmet içi eğitim alma, hizmet yılı, yaş gibi değişkenler ile	Yansıtıcı düşünme becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.	4	2,98
		Yansıtıcı düşünme becerileri arasında anlamlı ilişki yoktur.	3	2,23
	Lisans eğitiminde, öğretmenlik uygulamalarında	21. yüzyıl düşünme becerileri, yansıtıcı düşünme becerileri yetersiz kalmıştır.	3	2,23
	Yansıtıcı düşünme etkinlikleriyle destekli öğretmenlik uygulamaları öğretmen adaylarının	Yansıtıcı düşünme eğilimlerini pozitif yönde etkilemiştir.	2	1,49
Diğer	Okul yönetimlerinde, okulların DNA profil düzeyi	Yansıtıcı düşünme eğilimleri ile pozitif yönlü ilişkilidir.	1	0,74
	Ders kitaplarında, materyallerinde en çok ihmal edilen beceri	Yansıtıcı düşünme becerisidir.	1	0,74
Toplam			134	100

Yüksek lisans ve doktora tezlerinin sonuç dağılımları tabloda sunulmuştur. Sonuçlar 3 ana başlık altında incelenmiştir. Tablo incelendiğinde tezlerden çıkarılan sonuçların ağırlıklı olarak öğrencilere yönelik olduğu görülmüştür. Öğrenciler açısından çıkarılan sonuçlar arasında ilk sıralarda yer alan 34 tez ve %25 yüzdelerlik dilimiyle, kullanılan öğretim etkinliklerinin, uygulamalarının akademik başarıya, motivasyona ve yansıtıcı düşünme öğrenimine katkı sağladığı, 8 tezde %5,97'lik yüzdelerlik dilimle katkı sağlamadığı görülmüştür. İkinci sıradaki sonuca bakıldığında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili etkinliklerin akademik başarıya, motivasyona, yansıtıcı düşünmeye pozitif etkisi olduğu görülmüştür.

Öğretmen açısından çıkarılan sonuçların ilkinde bakıldığında kullanılan öğretim uygulamaları, etkinlikleri öğretmenlerin, motivasyonlarını ve yansıtıcı düşünme eğilimlerini olumlu etkilediğini görüyoruz. İkinci sırada yapılandırmacı öğrenme ortamı, girişimcilik, yaratıcılık, sorgulama gibi değişkenler ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında olumlu yönde ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

4.1.14. On dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

2017 ve 2022 yılları arasında yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin önerilerine göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4.14. Yansıtıcı Düşünme İle İlgili Tezlerin Önerilerine Göre Dağılımı

Öneriler	Önerilerin alt boyutları	f	%
Araştırmacılara Öneriler	Kullanılan öğretim yöntemi, farklı kademelerde ve farklı öğrenme alanlarında incelenebilir	26	13,40
	Geniş örneklerle, nitel araştırmalar yapılabilir.	22	11,34
	Yansıtıcı düşünme becerisinin başarı etkisinin haricinde farklı değişkenlere yönelik (demokratik tutum, kişisel gelişim, mesleki tutum, motivasyon...) etkisi de araştırılabilir.	16	8,24
	Diğer düşünme becerileriyle ortaklaşa çalışmalar yapılabilir.	9	4,63
	Daha uzun vadeli, gözlemeye dayalı araştırmalar yapılabilir.	8	4,12
	Çalışmalar farklı branşlarda ki öğretmenlerle yapılabilir.	5	2,57
	Farklı araştırma yöntemleriyle yeni çalışmalar yapılabilir.	5	2,57
	Yansıtıcı düşünme becerileri etkinlikleri çeşitlendirilip, uygulanabilir.	3	1,54
	Kullanılan öğretim yöntemlerinde araştırmacı yönetime hâkim olmalıdır.	2	1,03
	Benzer çalışmalar farklı fakültelerde yapılabilir.	2	1,03
	Farklı öğretim ve tekniklerin 21.yüzyıl becerilerini etkileme düzeyleri incelenebilir.	2	1,03
	Resmi okulların yanında özel okullarda araştırma yapılabilir.	2	1,03
	Öğretmenlere Yönelik Öneriler	Yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verilmeli	31
Eğitim fakültelerinde düşünme becerileri, düşünme becerilerini geliştirici çalışmalara yer verilebilir.		19	9,79
Sınıf içinde, derslerin planlanmasında ve uygulamasında yansıtıcı düşünme etkinliklerine daha çok yer verilmelidir		14	7,21
Yansıtıcı öğretim yaklaşımına uygun öğrenci çalışma kitapları, materyalleri ve araçları geliştirilebilir.		9	4,63
Yansıtıcı düşünme uygulamaları, öğretmenlik uygulamalarına dâhil edilmelidir.		6	3,09
Öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerini ait davranışları kullanma yeterlilikleri konusunda çalışmalar yapılabilir.		3	1,54
Düşünme becerileri eğitimi her sınıf düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır.		3	1,54
Teorik bilgi ve uygulama için okul- üniversite işbirliği geliştirilebilir.		2	1,03
Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerine engel teşkil eden unsurları belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir		1	0,51

Diğer	Türkçe, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yansıtıcı düşünme becerileri ile ilgili çalışmalara daha fazla yer verilebilir.	2	1,03
	Ailelere düşünme becerileri eğitimi verilmelidir	1	0,51
	Düşünme becerileri dinleme teknikleri ile birlikte değerlendirilerek öğretim programlarında yer alabilir	1	0,51
Toplam		194	100

Yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili yapılan 122 tezin önerileri tabloda verilmiştir. Öneriler; araştırmacılara, öğretmenlere ve diğer olmak üzere 3 ana başlık altında analiz edilmiştir. Tabloya bakıldığında toplam 194 adet öneride bulunduğu ve bu önerilerin en başında 31 teze ve %15,97 yüzelik dilimiyle öğretmenlere yönelik yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim almaları önerisi yer almıştır. Ardından araştırmacılara yönelik, çalışmalarda kullanılan öğretim yöntemlerinin farklı kademelerde ve farklı öğrenme alanlarında incelenmeli önerisi belirtilmiştir. 22 teze ve %11,34 yüzelik dilimiyle yapılan çalışmaların geniş örneklemlerle, nitel araştırmalar şeklinde tekrar edilebileceğine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik 102, öğretmenlere 88 ve diğer 4 olmak üzere 3 kategoride öneriler incelenmiştir. Öğretmenler için eğitim fakültelerinde düşünme becerilerini geliştirici çalışmalara yer verilebilir ve öğretmenlerin sınıflarında ders planlamalarında ve uygulamalarında yansıtıcı düşünme etkinliklerine daha çok yer vermeleri gerektiği önerileri yer almıştır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularının yıllara göre dağılımına bakıldığında 2017 yılından 2020 yılına kadar artarak devam eden araştırmalar 2020 yılında hızlı bir düşüş yaşamıştır. Tüm dünyayı ve Türkiye’yi etkileyen Covid-19 salgınının bu durumu olumsuz etkilediği söylenebilir. 2020 yılı hariç diğer yıllarda yansıtıcı düşünme alanı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Son yıllarda öğretim programlarında düşünme becerilerine ve becerilerin geliştirilmesine yönelik yöntem ve etkinliklere önem verildiği görülmektedir. Öğretim programları öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı yaklaşımla ele alınmış, öğrencinin düşünme becerisini aktif olarak kullanabilmesi sağlanmıştır. Yıldız’ın (2016) çalışmasında belirttiği bu ifadelerle araştırmada elde ettiğimiz bulgular paralellik göstermektedir.

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalara bakıldığında nicel çalışmaların daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırma türünde araştırmacılar gerçekliği kendilerinden bağımsız görürler ve gerçekliği gözlenip, analiz edilebilen şey olarak görürler. Ayrıca araştırmacılar çalışmalarını gerçekler ile duyguların birbirinden ayrı olduğuna ve dünyanın gerçeklerden oluşan keşfedilebilecek “tek gerçek” inancına bağlı olarak yaparlar (Büyüköztürk vd., 2020). Buradan hareketle araştırmacıların amaçlarına ulaşabilmek için gözleyip, analiz etmeye dayalı araştırma yöntemlerini daha fazla tercih ettikleri sonucuna varılabilir. Ayrıca nicel araştırmaların fazla olmasının sebeplerinden biri olarak, ülkemizde yükseköğretimde yansıtıcı düşünmeye verilen önemle birlikte alan yazında öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından ölçekler geliştirilmiş olması gösterilebilir. Güney 2008’de “Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Ölçeği”ni, Dolapçioğlu 2007’de “Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerini Belirleme Ölçeği” ni ve Semerci 2007’de “ Yansıtıcı Düşünme Eğilimi” ölçeğini geliştirmiştir (Çiğdem ve Kurt, 2012).

Nicel araştırmalardan sonra karma yöntem en çok tercih edilen yöntem olmuştur. Karma yöntemde nicel ve nitel verilerin birbirlerini desteklediği ve böylelikle geçerlik ve güvenilirliğin sağlandığı görülebilir. Yıldırım ve Şimşek’in (2021) belirttiği gibi son 20 yıl öncesine kadar karma yöntem karşımıza çıkmazken, son yıllarda karma yöntemin yaygın olarak kullanılmaya başlandığı görebiliyoruz. Karma yöntem özellikle eğitim, sosyoloji,

psikoloji, program değerlendirme alanlarında kabul görmüştür ve disiplinler arası araştırmalarda her geçen gün daha çok tercih edilmektedir. Nitel araştırma yönteminin tercih edilmesinin düşük olduğu görülürken, bunun sebebinin çalışmalarda geniş ve ayrıntılı veri toplama sürecini ve analizini gerektirdiği için olduğu söylenebilir.

Araştırmada örneklem dağılım tablosuna baktığımızda en çok ortaokul öğrenci grubuyla çalışıldığını görüyoruz, ardından öğretmen adaylarıyla ve öğretmenlerle çalışmalar yürütülmüştür. Bunun sebebi büyük yaş grupları için yansıtıcı düşünme ölçeği geliştirme çalışmalarının daha fazla olması olabilir. Çalışma gruplarıyla yapılan etkinliklerde örneklem gruplarının üzerinde olumlu sonuçlar alındığı görülmektedir. Çeşitli çalışma gruplarıyla gerçekleştirilen yansıtıcı düşünme etkinlikleri grupların yaratıcılıklarını, sorgulama ve problem çözme becerilerini, öz yeterlik inançlarını, akademik başarılarını, tutum ve motivasyonları gibi değişkenlerini pozitif yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Ayrıca çalışma gruplarında alanla ilgili bilgi yetersizliği de eksiklik olarak görülmüştür. İlkokul düzeyinde yansıtıcı düşünme ile ilgili ölçek sayısı yok denecek kadar azdır. Ölçek geliştirme çalışması oldukça külfetli bir çalışma olduğu için ve ilkokul düzeyinde kullanılacak bir ölçek geliştirilmediği için ilkokul düzeyinde araştırmalar çok daha az yapılmış olabilir. Sadece öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemeye ve probleme çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme ölçeği geliştirilmiştir (TOAD, 2023).

Araştırmada incelenen lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Bu durum yüksek lisans eğitimi alanların, doktora eğitimi alanlardan fazla olması ile açıklanabilir. Ayrıca incelenen lisansüstü tezler 56 farklı üniversite bünyesindeki programlarda hazırlandığı görülmüştür. Yansıtıcı düşünme becerisini konu alan çalışmaların en fazla Necmettin Erbakan Üniversitesi bünyesindeki programlarda yapıldığı saptanmıştır. Ardı sıra Gazi, Marmara ve Bartın Üniversitelerinin geldiği görülmüştür. Bu bulgulara paralel olarak Eğmir, Beycan ve Dede (2020) yaptıkları çalışmada 18 tane yüksek lisans tezi ve 9 tane doktora tezi incelemişlerdir. Buna göre yansıtıcı düşünme ile ilgili doktora tezlerinin sayıca istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür.

Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin çoğunluğunun Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesindeki programlarda yayınlandığı saptanmıştır. Yansıtıcı düşünme becerisini konu alan 2.sıradaki enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü olmuştur. Bu durum düşünme becerilerinden yansıtıcı düşünme becerisini konu alan lisansüstü tezlerin eğitim bilimleri ile doğrudan ilişkili olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ardından Sosyal Bilimler Enstitüsünün gelmesi

Üniversiteler bünyesinde Sosyal Bilimler Enstitü sayısının diğer enstitü sayılarına göre fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmanın ana bilim dallarına göre dağılımına baktığımızda Eğitim Bilimleri ve Temel Eğitim Ana Bilim Dallarının ilk sıralarda yer aldığı görülüyor. Bunun sebebi yansıtıcı düşünme becerisinin özellikle eğitimle geliştirilmesi gereken bir beceri olarak verilmesi ve 21.yüzyıl becerileri içinde yer alması olarak düşünülmüştür (MEB, 2018).

Bir diğer dağılım tablosuna baktığımızda örneklem oluşturma türü olarak basit tesadüfî örneklem türünün yoğun olarak kullanılmıştır, bu türle örneklem grubuna daha kolay ulaşabildikleri için daha çok tercih edilmiş olabilir. Ayrıca incelenen tezler içerisinde örneklem türünün belirtilmediği çalışmalar, basit tesadüfî örneklem olarak sayılarak bu gruba dâhil edilmiştir. Örneklem türünün ifade edilmemesinin sebebi araştırmacıların bilgi eksikliğinden kaynaklı olabilir.

Tezlerin konuları incelendiğinde görülmüştür ki bir uygulamanın, yöntemin veya programın yansıtıcı düşünme becerisi üzerine etkisini inceleyen çalışmalar ilk sırada yer almıştır. Bunlar içerisinde çalışılan başlıklara, stem modeli, mikro yansıtıcı uygulamalar, kodlama ve robotik uygulamalar, allosterik öğrenme modeli, öz değerlendirme uygulamaları, Fetemm ve argümantasyon yaklaşımı, yapılandırmacı yaklaşım, teknoloji kullanımı, oyun ve etkinlik destekli ters yüz sınıf modeli, senaryolaştırılmış kavram karikatürleri, proje, deney ve model uygulamaları, sorgulama temelli öğrenme yöntemi, zeka oyunları, günlük yazma, dinleme- izleme etkinlikleri, e- portfolyo uygulaması, drama yöntemi gibi örnekler verebiliriz. Gündoğdu'nun (2017)yaptığı çalışmada da, yukarıdaki çalışmalarla ortak bir sonuçla karşılaşmıştır. Web 2.0 uygulamalarıyla hazırlanan öğrenme ortamında, deney ve kontrol grubunun son test puanlarında farklılık görülmüştür. Web 2.0 uygulamaları öğrencinin akademik başarısında, motivasyonunda, yansıtıcı düşünme becerisi üzerinde geniş bir etki ettiği görülmüştür. Tenkoğlu (2017), Dadlı (2017), Kurnaz (2018), Babaoğlu (2018), Dönmez (2019), Deniz (2019), Demirci (2020), Gündüzalp (2020), Akçin (2021), Aydın (2021), Fırat (2022), Oral (2022) yaptıkları araştırmalarda benzer konuları ele almışlardır.

Ardından yansıtıcı düşünme becerisi ile birçok değişkenin ilişkisini inceleyen çalışmalar gelmektedir. Yaratıcılık, bilimsel tutum, öğrenme stilleri, problem çözme, öz yeterlilik, girişimcilik, özerk öğrenme, sorgulama becerileri, ahlak- empati- kişilik ilişkisi ,derslere yönelik tutum ve davranışlar, çevre bilinci, eğitim inançları, ders kitabı etkinlikleri,

ders kazanım ve tutumlarını bu değişkenlere örnek olarak verebiliriz. Kendüzler (2017), Temel (2017), Çiçek (2018), İlman (2018), Taşpınar (2019), Mansuroğlu (2019), Tarım (2020), Altın (2020), Bozkurt (2021), Dursun (2021), Küçükballı (2022), Durna (2022) yaptıkları araştırmalarda benzer konuları ele almışlardır.

Yansıtıcı düşünmenin bağımsız değişken olarak ele alındığı çalışmalar tabloda üçüncü sırada yerini almıştır. Bunlara yansıtıcı düşünme becerisinin etkisinin incelendiği öğretmenlik uygulamalarına katkı, akademik başarı ve motivasyon, çevreye yönelik tutum, okuryazarlık becerileri, yazılı anlatım becerileri, problem çözme becerisi, yaratıcı yazma becerileri, tarihsel okuryazarlık başarısı, girişimcilik, bilgi işlemsel düşünme becerisi, konuşma becerileri, konu öğretimi gibi değişkenleri örnek verebiliriz. Türk (2017), Çimen (2017), Aksar (2018), Elçi (2018), Karakoç (2019), Erdoğan (2019), Gürbüz (2022), Azaklı (2022) çalışmalarını benzer şekilde ele almışlardır.

Araştırma kapsamına alınan çalışmaların yapılma amaçlarına bakıldığında en çok bir öğretim stratejisinin, etkinliğinin ya da uygulamasının yansıtıcı düşünme üzerinde etkisini incelemek üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Ardı sıra gelen amaçlardan biri öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini çeşitli değişkenlere göre incelemek olmuştur. Bu konuda özellikle öğretmen ve öğretmen adaylarıyla çalışma yapılmasının sebebi yansıtıcı düşünme becerisine sahip öğretmenlerin, öğrencilerine bu beceriyi kazandırmada daha verimli olacağı düşüncesi olabilir. Ülkemizde öğretmenlerin düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan araştırmaların az olduğunu ifade eden Yıldız (2016), son zamanlarda düşünme becerilerinden, yansıtıcı düşünme becerisinin öğretmen eğitiminde kullanılmasının arttığını, yansıtıcı düşünmenin, yaratıcı düşünmeyle, bireyin kendini sorgulayıp eleştirel düşünmesiyle, tecrübelerinden yararlanıp kendi öğrenmesi üzerinde düşünmesiyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu amaç dağılım tablosuna baktığımızda yapılan çalışmalarla yansıtıcı düşünme becerisinin öğretilip, geliştirilebileceğinin ya da bu becerinin neye göre değişiklik gösterdiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu bulguları destekleyen “Çocuklara Düşünmeyi Öğretmek” (2022) kitabında ele alınan konularda da belirtildiği gibi düşünme becerisinin geliştirilebileceğidir. İnsan beyninin büyük bir bölümü ilk çocukluk döneminde gelişimini tamamlamaktadır bu yüzden bir çocuğun beyin gelişimini izlemek yerine ona müdahale etmek çok daha önemlidir ve çocukların zihinsel gelişimini desteklemek için sınıf içi aktivitelerin önemli olduğu vurgulanmıştır. Kaya (2022) çalışmasında bu konuya değinerek düşünmeyi öğretmek başarıyı, motivasyonu artırabilir miyiz sorusunun cevabını aramıştır ve

etkili düşünme alışkanlıkları öğretildiğinde, çocukların özgüveninde, öğrenme hızında bir artış olduğunu ve ilerde karşılaşılabilecekleri zorluklara hazırlıklı olduklarını belirten çalışmalara yer verildiğini ifade etmiştir.

İncelenen yüksek lisans ve doktora tezlerinde çıkarılan sonuçlar öğrenci, öğretmen ve diğer başlıklar altında boyutlandırılarak analiz edilmiştir. Öğrenci açısından en çok çıkarılan sonuç (34 tezde) kullanılan öğretim stratejilerin, etkinliklerin, uygulamaların öğrencideki akademik başarıda, motivasyonda, tutumda, yansıtıcı düşünme öğreniminde anlamlı farklılık oluştururken, buna karşılık 8 tezde anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciye yönelik en çok çıkarılan ikinci sonuç ise yansıtıcı düşünme becerisiyle ilgili kullanılan etkinliklerin akademik başarıya, motivasyona, tutuma, kalıcılığa, yansıtıcı düşünme becerisine pozitif etkisi olmasıdır. Ayrıca 2 tezde nötr etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Böyle bir sonucun çıkması yani düşünme etkinliklerine daha çok yer verilmesi ve bu konuda araştırmalar yapılması, eğitim- öğretimden beklentilerin değişmesiyle, tüm dünyada eğitim sistemleri sorgulanmaya başlanmış ve ülkemizde de 2000’li yıllardan itibaren yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı temel alınmasıyla paraleldir. Yapılandırmacı öğretimin 3 temel özelliği *“bilgiyi araştırma, yorumlama, analiz etme”*, *“bilgiyi ve düşündürme sürecini geliştirme”* ve *“geçmişteki yaşantılarla yeni yaşantıları bütünleştirme”*dir (Yıldız, 2016). Arıcı’da (2022) çalışmasında yansıtmanın birçok farklı durumlarda ve ortamlarda öğrenmeye yardımcı bir süreç olarak bahsederken, yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinlikler ile öğrenme içeriklerinin bir bütün olarak yapılandırılabilirliğini ifade etmiştir. Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretimin, farklı alanlardaki bilgileri fonksiyonelleştirdiği, öğrenmede ve anlamada kolaylık sağladığını belirtmiştir. Çeşitli değişkenler ile yansıtıcı düşünme becerisi arasında anlamlı farklılıklar görülürken, sosyal medya kullanımı ile düşünme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Öğretmenlere yönelik sonuçlar incelendiğinde kullanılan öğretim uygulamaları, stratejileri, etkinlikleri öğretmenlerin motivasyonlarını, yansıtıcı düşünme eğilimlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır(13 tezde). Birçok değişkenle yansıtıcı düşünme becerisi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur(12 tezde). Öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri ile hizmet yılları gibi değişkenlerle yansıtıcı düşünme becerileri arasında anlamlı ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca lisans eğitiminde düşünme becerileri ile ilgili derslere ihtiyaç duyulurken, yansıtıcı düşünme becerisi etkinlikleriyle destekli öğretmenlik uygulamalarının önemi ortaya çıkmıştır. Eğmir’de (2019) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının yansıtıcı

düşünmelerinin tanımlayıcı seviyede olduğu ve öğretmenlik uygulamaları açısından bakıldığında ise farkındalıklarının düşük olduğunu ifade ederek benzer sonuçlar elde etmiştir.

Son olarak tezlerde aktarılan önerilere ilişkin bulgular incelendiğinde 194 öneride bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öneriler, araştırmacılara, öğretmenlere ve diğer olmak üzere üç kategori altında analiz edilmiştir. Araştırmacılara yönelik önerilere baktığımızda 26 tezde, kullanılan öğretim yönteminin, farklı kademelerde ve farklı öğrenme alanlarında incelenmesi sonucuna ulaşılmıştır. Geniş örneklerle, nitel araştırmalar yapılabilir önerisi ise 22 tezde belirtilmiştir. Ayrıca yansıtıcı düşünme becerisinin farklı değişkenler üzerindeki etkisi, araştırılabilir önerisi 16 tezde belirtilmiştir.

Öğretmenlere yapılan önermeler içinde en sık dile getirilen önerme ise yansıtıcı düşünme becerisi ile ilgili hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verilmeli olmuştur. Öne çıkan bu maddeyi destekleyen çalışmalardan biride Fırat'ın (2022) çalışması olmuştur. Çalışmasında nitelikli bir eğitimin olabilmesi, öğretmen yetiştirme süreçleriyle bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının etkin ve 21.yy becerilerine uygun ilerleyebilmesi için lisans eğitimlerinde farklı becerilere sahip olup, farklı düşüncelerine ve uygulamalar yapmalarına bağlıdır. Hizmet öncesi alınan eğitimler, öğretmen adaylarının yansıtıcı, eleştiren, sorgulayan öğretmen olmalarına olanak sunarak diyerek bu amaçla gerçekleştirdiği çalışmanın sonucunda, öğretmen adaylarının kendilerine dönük öz değerlendirme, yansıtma yaptıklarında hatalarını bulup çözümler üretebildiklerini, mesleki performans değerlendirmesinde bulunabildiklerini belirtmiştir.

Ardından eğitim fakültelerinde düşünme becerileri ile ilgili derslere ve uygulamalara yer verilmelidir önerisi yer almaktadır. Sınıf içinde, derslerin planlanmasında ve uygulamasında yansıtıcı düşünme etkinliklerine daha çok yer verilmesi önerisi 14 tezde belirtilmiştir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde elde edilen bulgular neticesinde araştırma sonucuna ve yapılacak araştırmalara yönelik olarak önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Araştırma Sonucuna Dayalı ve Yapılacak Araştırmalara Öneriler

- Bulgular sonucunda araştırmalar en fazla yüksek lisans düzeyinde yapılmıştır. Doktora düzeyindeki çalışmaların artması alana önemli katkı sağlayacaktır.
- Tezlerde nicel araştırma ve araştırma yöntemi olarak ise deneysel ve ilişkisel yöntemlerin kullanıldığı belirlenmiştir. Nitel araştırma türü ve bu türe uygun araştırma desenleri seçilerek yöntem çeşitliliği arttırılabilir.
- Üzerinde en çok çalışılan grup ortaokul öğrencileri ve öğretmen adayları olmuştur. İlkokul düzeyinde daha fazla araştırma yapılabilir.
- Yansıtıcı düşünme becerisi derslere, sınıf uygulamalarına dâhil edilerek farklı çalışmalar elde edilebilir.
- Bu araştırma yurt içi araştırmaları içermektedir, ileri ki araştırmalarda yurt dışında yapılan çalışmalar araştırma kapsamında incelenebilir.
- Yapılacak yeni çalışmalarda farklı değişkenlerle, veriler kullanılarak farklı analizler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akar, C. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde eleştirel düşünme becerileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi),Gazi Üniversitesi.
- Akçın, Ş. N. (2021). *Lise 3 ingilizce dersinde işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin eleştirel ve yansıtıcı düşünme becerileri ile derse ilişkin tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi,İnönü Üniversitesi.
- Akdağ Kurnaz, E. (2018).*Dönüştürücü öğrenme kuramına göre ingilizce dersinde hazırlanmış öğrenme etkinliklerinin üniversite öğrencilerinin bakış açısı dönüşümlerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Aksar, M. (2018). *İlköğretim fen bilimleri dersinde kullanılan yansıtıcı düşünmeyi geliştirici öğrenme günlükleriyle sürecin değerlendirilmesi ve günlükler hakkında öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi.
- Alkın Şahin, S., & Tunca, N. (2013). *Yeni öğrenme- öğretme yaklaşımları ve uygulama örnekleri* (G. Ekici & M. Güven (Ed.)). Pegem Akademi.
- Altın, G. (2020). *Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarına yönelik öz değerlendirme ve yansıtıcı düşünme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Altın, M., & Saracaloğlu, A. S. (2018). Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünme: benzerlikler - farklılıklar.*International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 4(June), 1–9. www.intjces.com
- Altınörs, A. (2010). Düşünce ile dil arasındaki ilişkiye descartes'in yaklaşımı.*Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 389–401.
- Arıcı, M. A. (2022). *Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretimin türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerilerine ve konuşma öz yeterlilik algularına etkisi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi
- Arkan Sezgin, K., Çarıkçı, S., & Öntaş, T. (2018). İlkokul programlarında yer alan düşünme becerilerinin incelenmesi.*Sosyal Bilimler Dergisi*, 0–3.
- Arrastia, M. C., Rawls, E. S., Brinkerhoff E. H., & R. A. D. (2014). The nature of elementary preservice teachers' reflection during an early field experience. *Reflective Practice*, 15(4), 427-444.
- Atış, N. (2012). Descartes felsefesinde bilgelik. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 121–134.
- Ayaz, M. (2021). *E-portfolyo uygulamasının sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen yeterliklerine, motivasyonlarına ve yansıtıcı düşüncelerine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

- Aydın, R. (2022). *Yansıtıcı düşünmenin ortaokul öğrencilerinin konuşma becerisine yönelik problemlerinin tespiti ve çözümüne etkisi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi.
- Aydın, S. (2021). *Argümantasyon temelli uygulamaların 8 . sınıf öğrencilerinin sosyobilimsel konulara yönelik görüşlerine ve düşünme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Azaklı, Z. (2022). *Argümantasyon ve yansıtıcı düşünmeye dayalı fen öğretiminin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal özelliklerine etkisinin incelenmesi: çevrim içi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi.
- Babaoğlu, H. M. (2018). *5. sınıf İngilizce dersinde allosterik öğrenme modelinin öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi.
- Bakırcıoğlu, R. (2006). *Ansiklopedik psikoloji sözlüğü*. Anı Yayıncılık.
- Balay, R. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Başerer, D., & Duman, E. (2019). Felsefi süreç içinde düşünme olgusu. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9, 379–395.
- Başerer, D. (2021). *Düşünme eğitimi (1.baskı)*. Pegem Akademi.
- Başol, G., & Evin Gencil, İ. (2013). Yansıtıcı düşünme düzeyini belirleme ölçeği : geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 929–946.
- Baysal, N., & Sarıcan, E. (2022). *Çocuklara Düşünmeyi Öğretmek (1.baskı)*. Pegem Akademi.
- Birgöl, M. (2012). Heidegger'in 'hâlâ düşünmemek' eleştirisi bağlamında İslam düşünce tarihine bakmak. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012 Güz, sayı: 14, 135-155.
- Bozan, S. (2021). *Yansıtıcı düşünme ve öğretim uygulamaları: biyoloji konularının öğretiminde yansıtıcı düşünme stratejileri*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi.
- Bozkurt, Ü. D. (2021). *Yansıtıcı düşünme ile kişisel hesap verebilirliğin mesleki profesyonellik açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cebeci, F. (2015). *Ortaokul 1. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme beceri düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Cengiz, C., & Karataş, F. Ö. (2016). Yansıtıcı düşünme ve öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 5–27.

- Çetin, B. (2005). Portfolia değerlendirme: tanımı, özellikleri, uygulanması, üstünlükleri ve sınırlılıkları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Chetcuti, D. (2007). The use of portfolios as a reflective learning tool in initial teacher education: A Maltese case study. *Reflective Practice*, 8(1), 137–149.
- Chi, F. (2010). Reflection as teaching inquiry: Examples from Taiwanese in service teachers. *Reflective Practice*, 11(2), 171-183.
- Çiçek, O. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmen öz-yeterlikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi.
- Çiğdem, H., & Kurt, A. A. (2012). Yansıtıcı düşünme ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 475–493.
- Çimen, O. (2017). *Öğretmen adaylarına uygulanan geribildirim modelinin motivasyon ve yansıtıcı düşünme eğilimlerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Çınar, G. (2016). *Öğretmen adaylarının düşünme stilleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Çubukçu, Z. (2011). *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* (S. B. Filiz (Ed.)). Pegem Akademi.
- Çubukçu, Z. (2014). *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* (S. Büyükalan Filiz (Ed.)). Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2008). *İyi düşün doğru karar ver*. Remzi Kitabevi.
- Dadlı, G. (2017). *İnsan ve çevre ilişkileri ünitesinde otantik probleme dayalı öğrenme etkinliklerinin 7. sınıf öğrencilerinde yansıtıcı düşünme becerisi, akademik başarı, çevre tutum ve farkındalıkları üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Dağlıoğlu, E., & Çakır, F. (2007). Erken çocukluk döneminde düşünme becerilerinden planlama ve derin düşünmenin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(144).
- Dede, Eğmir, B. (2020). Yansıtıcı Düşünme Uygulamalarının Etkisinin İncelendiği Lisansüstü Tezlerin Analizi. *Researcher Social Science Studies*, 8.2(8.2), 62–80.
- Demir, T. (2020). *Öğretmenlerin demokratik davranışları ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin 21. yüzyıl becerilerini öğretme düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.

- Demirci, H. (2020). *Yansıtıcı düşünme etkinlikleri ile zenginleştirilmiş reactstratejisinin öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerine, fen öğrenimine yönelimlerine ve motivasyonlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Dervent, F. (2015). The effect of reflective thinking on the teaching practices of preservice physical education teachers. *Issues in Educational Research*, 25(3), 260–275.
- Dewey, J. (1910). *How we think*. New York: D.C. Heath & CO. Publishers.
- Dilekli, Y., & Tezci, E. (2015). Öğretmenlerin Düşünme Becerisi Öğretimine Yönelik Özyeterlik Algısı Ölçeği ve Güvenirlilik Çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 135–153.
- Doğan Dolapçioğlu, S. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Doğanay, A. (2021). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (A. Doğanay (Ed.); 13.baskı). Pegem Akademi.
- Doğru Oral, S. (2022). *Dönüştürücü öğrenme modeliyle lise öğrencilerinde toplumsal duyarlılık, eleştirel okuryazarlık ve yansıtma becerisi geliştirmeye yönelik bir eylem araştırması*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Dönmez, G. (2019). *Lise öğrencilerinin fonksiyon kavramını anlayışlarının teorik düşünme perspektifinden incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Duman, B. (2015). *Neden beyin temelli öğrenme?* Pegem Akademi.
- Durna, B. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin problem kurma öz-yeterlikleri, problem çözme tutumları ve problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Dursun, B. (2021). *Çevrimiçi ödev, akademik başarı ve öz düzenleme arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Eğmir, E. (2019). Öğretmen eğitiminde yansıtıcı düşünme uygulamalarına ilişkin Türkiye 'de yapılmış çalışmaların analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 194–212.
- Elçi, Z. A. (2018). *Yansıtıcı düşünmeye dayalı yazma etkinliklerinin 8.sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerileri yazma tutumları ve yazma kaygıları üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Erdem, M., & Sarsar, F. (2020). *Dijital teknoloji aracılı düşünme öğretimi*. Pegem Akademi.
- Erdoğan, İ. (2017). *Yansıtıcı düşünmenin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarına katkıları*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.

- Erdoğan, R. (2019). *İlkokul 4. sınıf türkçe dersinde yansıtıcı düşünme destekli yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Erol, M., Erol, A., Çalışır, S., Bozan, M. (2019). Öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(2), 20-29.
- Fırat, Z. S. (2022). *Okul öncesi öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Gadsby, H., & Cronin, S. (2012). To what extent can reflective journaling help beginning teachers develop Masters level writing skills. *Reflective Practice*, 13(1), 1-12.
- Gelter, H. (2003). Why is reflective thinking uncommon. *Reflective Practice*, 4(3), 337-344. <https://doi.org/10.1080/1462394032000112237>
- Göçer, A. (2021). *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları*. Pegem Akademi.
- Görgeç, İ. (2003). Mikroöğretim uygulamasının öğretmen adaylarının sınıfta ders anlatımına ilişkin görüşleri üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56-63.
- Gündoğdu, M. M. (2017). *Web 2.0 teknolojileri ile geliştirilmiş işbirlikli öğrenme ortamının ortaokul öğrencilerinin akademik başarıları ile problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine ve motivasyon düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Gündüzalp, C. (2020). *Proje ve kaynak tabanlı öğretim yöntemlerinin öğretmen adaylarının sosyal zekâ, üst bilişsel düşünme ve akademik başarılarına etkisi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32(32), 127-146-146.
- Gürbüz, N. (2022). *Yansıtıcı fen günlükleri ile zenginleştirilmiş 5e öğrenme modelinin 5. sınıf "maddenin hal değişimi ve ayırt edici özellikleri" konusunun öğretimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Hagevik, R., Aydeniz, M., & Rowell, C. G. (2012). Using action research in middle level teacher education to evaluate and deepen reflective practice. *Teaching and Teacher Education*, 28(5), 675-684.
- Harford, J., & MacRuairc, G. (2008). Engaging student teachers in meaningful reflective practice. *Teaching and Teacher Education*, 1884-1892.
- Hasırcı, K. Ö., Sadık, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2), 195-210.

- Holly, M. L. (1989). Reflective writing and spirit of inquiry. *Cambridge Journal of Education*, 71.
- Hume, A. (2009). Promoting higher levels of reflective writing in student journals. *Higher Education Research & Development*, 28(3), 247–260.
- Ilıman, M. (2018). *Özerk öğrenme, yansıtıcı düşünme ve başarı yönelimleri arasındaki ilişkiler: ingilizce dersi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Jasper, M. (2003). Beginning reflective practice. *Nelson Thornes Ltd*.
- Kaan, G., & Semerci, Ç. (2009). Mikro yansıtıcı öğretim yönteminin öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünmesine etkisi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*.
- Kabataş Memiş, E. (2021). *21. Yüzyıl Becerileri İçin Fen Eğitimi: Öğrenmeyi Derinleştirme* (Esra Kabat). Pegem Akademi.
- Karadağ, M. (2010). *Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Karakoç, C. (2019). *Yansıtıcı düşünme beceri algılarının türkçe öğretmenlerinin problem çözme beceri algılarını yordamasının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi.
- Kaya, M. (2014). Aristoteles'in ruh anlayışı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 91–98.
- Kendüzler Efe, S. (2017). *Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bilimsel tutum ve yansıtıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Ketenci, T. (2005). Kant Felsefesinde Metafizik ve İnsan Doğası. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 4, 92-103., 178 1.
- Kızılkaya, G., & Aşkar, P. (2009). Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerisi Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154).
- Koç Deniz, H. (2019). *Matematik dersinde oyun ve etkinlik destekli ters yüz sınıf modelinin öğrenci başarısına, problem çözme ve problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi.
- Korkmaz, Z. S. (2018). *Eleştirel düşünme becerileri eğitiminin öğretmenlerin ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi.
- Koyuncu, M., & Akman, B. (2018). Erken çocukluk döneminde düşünme becerilerinin gelişimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(218), 5–20.

- Küçükballı Şengören, S. (2022). *Okul yöneticilerinin yansıtıcı düşünme eğilim düzeyleri ile okul dna profili arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kutluer, İ. (1994). *Düşünme*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/dusunme>
- Lee, Hea, J. (2005). Understanding and assessing preservice teachers' reflective thinking. *Teaching and Teacher Education*, 699–715.
- Mansuroğlu, C. (2019). *Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlıkları ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Mathew, P., Mathew, P., & Peechattu, J. (2017). Reflective practices: a means to teacher development. *Asia Pacific Journal of Contemporary Education and Communication Technology (APJCECT)*, 1–6.
- Maviş Sevim, Ö. (2021). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (F. Dursun & A. Aykan (Ed.); 1.baskı). Pegem Akademi.
- MEB. (2018). *Düşünme eğitimi dersi öğretim programı*.<http://mufredat.meb.gov.tr/>.
- MEB. (2022). *Mantık ders kitabı*. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/etkilesimli-kitaplar>
- Mercan, Z. (2022). P21 perspektifinden erken çocukluk döneminde 21.yüzyıl becerileri. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 87–105.
- Minott, M. A. (2006). *Reflection and Reflective Teaching A Case Study of Four Seasoned Teachers in the Cayman Islands*. University of Nottingham.
- Mok, I. A. C. (2010). Towards a reflective practice: The case of a prospective teacher in Hong Kong. *Journal of Mathematics Education*, 3(2), 25-39.
- Ocak, G. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (G. Ocak (Ed.); 1.Baskı). Pegem Akademi.
- Özbek, G. (2014). *Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri*. Akdeniz Üniversitesi.
- Özçelik, A. (2020). *Eğitimde ve endüstride 21.yüzyıl becerileri* (A. Özçelik & M. Tuğluk (Ed.)). Pegem Akademi.
- Özsaraç Bozer, E. N. (2019). *Ortaokul 6. sınıf türkçe dersinde sokratik sorgulama yöntemi uygulamasının üst düzey düşünme becerilerine etkisi*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Phan, H. (2009). "Exploring students" reflective thinking practice, deep processing strategies, effort, and achievement goal orientations. *Educational Psychology*., 297–313.

- Robinson, L., & Kelley, B. (2007). Developing reflective thought in preservice educators: Utilizing role-plays and digital video. *Journal of Special Education Technology*, 22(2), 31–43.
- Rodgers, C. (2002). Defining reflection: another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers College Record*, 842-866.
- Şahan, H. H., & Kalkay, İ. (2014). 6., 7. ve 8. sınıf öğretim programlarının yansıtıcı düşünme becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9, 775–792.
- Şanlı Varol, Ş. (2016). *Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi.
- Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think In Action*. Basic Books.
- Slade, M. L., Burnham, T. J., Catalana, S. M., & Waters, T. (2019). The Impact of Reflective Practice on Teacher Candidates ' Learning. 13(2), 1–8.
- Taggart G. L., & Wilson, A. P. (2005). *Promoting reflective thinking in teachers, 50 action strategies (Second Ed.)*. Corwin Pres.
- Tang, C. (2002). Reflective diaries as a means of facilitating and assessing reflection. Proceedings of the 29th HERDSA Annual Conference, 7–10. <http://nursing-midwifery.tcd.ie/assets/director-staff-edu-dev/pdf/ReflectiveDiaries-CatherineTang.pdf>
- Tarım, K. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin etik yönelimleri, demokratik tutumları ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Taşpınar, B. (2019). *Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmen liderliği davranışları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- TDK. (2022). Türk Dil Kurumu. “Büyük Sözlük”. <http://sozluk.gov.tr/>.
- Temel, Ş. (2017). *Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Tenkoğlu, H. (2017). *Fen bilimleri dersinde teknoloji entegrasyon matrisi modelinin öğrencilerin teknoloji standartları, yansıtıcı düşünme becerileri ve akademik başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi.
- Tican, C. (2013). *Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine, eleştirel düşünme becerilerine, demokratik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- TOAD. (2023). Yansıtıcı düşünme ölçeği. <https://toad.halileksi.net/>.

- Tok, Ş. (2008). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına, performanslarına ve yansıtılmalarına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 104-117.
- Türk, N. (2017). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yansıtıcı düşünme uygulamalarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- <https://www.turkcebilgi.com/dusunme>.
- Ünver, G. (2003). *Yansıtıcı düşünme*. Pegem Akademi.
- Üstünlüoğlu, E. (2006). Üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede bilişsel sorunların rolü. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 331, 17-24.
- Weber, S. S. S. (2013). *Can preservice teachers be taught to become reflective thinkers during their first internship experience* (Unpublished doctoral dissertation),. Liberty University,.
- Yalman, D. (2020). *Eğitimde ve endüstride 21.yüzyıl becerileri*. Pegem Akademi (A. Özçelik & M. Tuğluk (Ed.)).
- Yeşilyurt, E. (2021). Yansıtıcı Düşünme : Tüm Boyut ve Öğelerine Kavramsal Bir Bakış. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Yıldırım, Ali ; Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Z. (2016). *Din öğretiminde mesleki gelişimin anahtarı yansıtıcı düşünme (1.baskı)*. Pegem Akademi.
- Yılmaz, E. (2016). *Eğitim bilimlerinde yansımalar* (E. Yılmaz, M. Çalışkan, & S. Sulak (Ed.)). Çizgi Kitabevi.
- Yurdakul, B. (2005). *Eğitimde yeni yönelimler*(Ö. Demirel (Ed.); 8.Baskı). Pegem Akademi.
- Zaw, T., & Habók, A. (2020). The Development of a Reflective Teaching Model for Reading Comprehension in English Language Teaching. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(1), 127-138.

EK-1: Tez İnceleme Formu

TEZ İNCELEME FORMU ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ	
1. Tezin adı, yılı	
2. Tezin yapıldığı üniversite	
3. Tezin türü	
4. Tezin yapıldığı enstitü	
5. Araştırmacının cinsiyeti	
6. Tezin araştırma türü	
7. Tezin yapıldığı anabilim dalı	
8. Tezin örneklem oluşturma modeli	
9. Tezin örneklem dağılımı	
10. Tezin araştırma yöntemi	
11. Tezin konusu	
12. Tezin amacı	
13. Tezin sonuçları	
14. Tezin önerileri	

İsim	Yıl	Üniversite	Tez başlığı
İrfan Erdoğan	2017	NecmettinErbakan Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünmenin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Katkıları
Gülçin Koca	2017	Niğde Üniversitesi	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Serap Efe Kendüzler	2017	Mehmet Akif Üniversitesi	Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Bilimsel Tutum ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi
Âdem Solakumur	2017	Bartın Üniversitesi	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Yansıtma Yetenekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Murat Can Çelik	2017	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Üniversite Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ve Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi
Kadir Özsoy	2017	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	İngilizceyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Mesleki Gelişim Çerçevesinde Takım Öğretmenliği Vasıtasıyla Yansıtıcı Düşünme Etkinlikleri
Şule Temel	2017	Gaziantep Üniversitesi	Sınıf Öğretmenleri Ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Ayşegül Yavuz	2017	RecepTayyip Erdoğan Üniversitesi	İlkokul Hayat Bilgisi Dersinde Bilişim Teknolojileri Destekli Yansıtıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Ders Başarısına ve Tutumuna Etkisi
Mustafa Mücahit Gündoğdu	2017	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Web 2.0 Teknolojileri ile Geliştirilmiş İşbirlikli Öğrenme Ortamının Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerine ve Motivasyon Düzeylerine Etkisi
Özlem Yavuz	2017	Bülent Ecevit Üniversitesi	İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin İngilizce Dersinde Akademik Başarıya, Dersle Yönelik Tutuma, Yansıtıcı Düşünme Becerisine ve Algılanan Araçsallık Düzeyine Etkisi
Güzide Dadlı	2017	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	İnsan ve Çevre İlişkileri Ünitesinde Otantik Probleme Dayalı Öğrenme Etkinliklerinin 7.sınıf Öğrencilerinde Yansıtıcı Düşünme Becerisi, Akademik Başarı, Çevre Tutum ve Farkındalıkları Üzerine Etkisi
Hasan Tenkoğlu	2017	Amasya Üniversitesi	Fen Bilimleri Dersinde Teknoloji Entegrasyon Matrisi Modelinin Öğrencilerin Teknoloji Standartları, Yansıtıcı Düşünme Becerileri ve Akademik Başarılarına Etkisi
Demet Batman	2017	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Mikro- Yansıtıcı Öğretim Uygulamalarının Fizik Öğretmen Adaylarının Mesleki Beceri Gelişimlerine ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerine Etkilerinin Belirlenmesi

Gülcan Sarıcan	2017	İstanbul Aydın Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi	Bütünleşik Stem Eğitiminin Akademik Başarıya, Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerisine Ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi
Orhan Çimen	2017	Gazi Üniversitesi	Öğretmen Adaylarına Uygulanan Geribildirim Modelinin Motivasyon Ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerine Etkisi
Cemal BİLGİÇ	2017	Uşak Üniversitesi	İlköğretim Öğrencilerin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri Ve Sosyal Bilgiler Dersi Akademik Başarıları
Nihan Türk	2017	Gazi Üniversitesi	İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yansıtıcı Düşünme Uygulamalarının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Ve Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi
Zeynep Aydemir	2017	Marmara Üniversitesi	İnternette Arama-Anlama Stratejilerinin Öğretimi Yoluyla İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yeni Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesi
Mevlüt Aydoğmuş	2017	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Ortaokulda Uygulanan Yansıtıcı Öğretim Etkinliklerinin Etkililiğinin İncelenmesi
Ozan Çiçek	2018	Bartın Üniversitesi	Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Öğretmen Öz-Yeterlikleri Arasındaki İlişki
Sadık Adatepe	2018	Bartın Üniversitesi	Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi
Şahide Göçük	2018	Gazi Üniversitesi	Öğretmen Adaylarının Eleştirel Ve Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi
Murat İlman	2018	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Özerk Öğrenme, Yansıtıcı Düşünme Ve Başarı Yönelimleri Arasındaki İlişkiler: İngilizce Dersi Örneği
Metin Öztürk	2018	Bartın Üniversitesi	Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Semra Dindar	2018	Okan Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Zeynal Abidin Elçi	2018	Gaziantep Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Yazma Etkinliklerinin 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri Yazma Tutumları Ve Yazma Kaygıları Üzerindeki Etkisi
Nabi Pakman	2018	Bahçeşehir Üniversitesi	8-10 Yaş Grubu Öğrencilerine Uygulanan Temel Düzey Kodlama, Robotik, 3d Tasarım Ve Oyun Tasarımı Eğitiminin Problem Çözme Ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi
Hatice Melike Babaoğlu	2018	Siirt Üniversitesi	5. Sınıf İngilizce Dersinde Allosterik Öğrenme Modelinin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme ve Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi

Hürriyet Erdoğan	2018	Pamukkale Üniversitesi	Gerçekçi Matematik Eğitimine Dayalı Matematik Öğretiminin Akademik Başarı, Kalıcılık Ve Yansıtıcı Düşünme Becerisine Etkisi
İzzet Özdemir	2018	Akdeniz Üniversitesi	Müfettiş Rehberliğinde Öz-Değerlendirme Uygulamalarının Öğretmenlerin Özdeğerlendirme, Yansıtıcı Düşünme Ve Öğretim Becerilerine Etkisi
Beste Atalay Öcal	2018	Marmara Üniversitesi	Scaffolding Stratejilerinin Müzik Öğretmeni Adaylarının Çalgı Öğretme Ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi (Marmara Üniversitesi Örneği)
Biray Kırkan	2018	Başkent Üniversitesi	Üstün Yetenekli Ortaokul Öğrencilerinin Proje Tabanlı Temel Robotik Eğitim Süreçlerindeki Yaratıcı, Yansıtıcı Düşünme Ve Problem Çözme Becerilerine İlişkin Davranışlarının ve Görüşlerinin İncelenmesi
Murat Ekici	2018	Hacettepe Üniversitesi	Mobil Teknoloji Tabanlı Öğrenme Uygulamalarının Bilimsel Düşünme Süreci Üzerine Etkisinin İncelenmesi
Melek Aksar	2018	Erciyes Üniversitesi	İlköğretim Fen Bilimleri Dersinde Kullanılan Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirici Öğrenme Günlükleriyle Sürecin Değerlendirilmesi Ve Günlükler Hakkında Öğrenci Görüşleri
Burcu Durmaz	2018	Kocaeli Üniversitesi	Aynalar Konusunun Öğretiminde Fetemm Yaklaşımının Öğrencilerin Beceri, Tutum, Yaratıcılık ve Öğretim Hakkındaki Görüşlerine Etkisi
Aysu Erkol	2018	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye’de Sığlaşma Hipotezini Anlamak: Yansıtıcı Düşünme, Ahlak, Empati Ve Kişilik İle İlişkisi
Zuhal Baydar	2018	Kocaeli Üniversitesi	Elektrik Enerjisi Ünitesinin Fetemm Ve Argümantasyona Dayalı İşlenmesinin Öğrencilerin Yaratıcılık, Tutum, Beceri Ve Öğretim Hakkındaki Görüşlerine Etkisi
Hilal Seçkin Karaca	2018	Trakya Üniversitesi	Yapılandırmacı Yaklaşım Yoluyla Sosyobilimsel Konulara Dayalı Fen Eğitiminin 7. Sınıf Öğrencileri Üzerine Etkileri
Hatice Merve İmir	2018	Gazi Üniversitesi	Reggio Emilia Temelli Dokümantasyon Uygulamasının Okul Öncesi Çocuklarının Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkisi
Serkan Bakar	2018	Balıkesir Üniversitesi	Ortaöğretim 12. Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Türev Öğretiminde Teknoloji Kullanımının Öğrencilerin Başarısına Ve Matematiksel İnancına, Yansıtıcı Düşüncesine Ve Matematik Tutumuna Etkisi
Eren Akdağ Kurnaz	2018	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Dönüştürücü Öğrenme Kuramına Göre İngilizce Dersinde Hazırlanmış Öğrenme Etkinliklerinin Üniversite Öğrencilerinin Bakış Açısı Dönüşümlerine Etkisinin İncele
Ayfernur Aykar	2019	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünceleri ve Öğretim Uygulamalarındaki Gelişiminin İncelenmesi
Mete Yusuf Ustabulut	2019	Gazi Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünme Becerileri Eğitiminin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretmenler ve Türkçe

			Öğretimi Üzerindeki Etkisi
Buket Taşpınar	2019	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Öğretmenlerin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Öğretmen Liderliği Davranışları Arasındaki İlişki
Abdulber Aslanoglu	2019	Bartın Üniversitesi	Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Özellikleri İle Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Ceren Karakoç	2019	Kafkas Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünme Beceri Algılarının Türkçe Öğretmenlerinin Problem Çözme Beceri Algılarını Yordamasının İncelenmesi
Duygu Akar	2019	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Tecrübeli Ve Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki
Ayşe Erdoğan	2019	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Cihan Mansuroğlu	2019	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Öğretmenlerin Eğitim Programı Okuryazarlıkları İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi
Yunus Tunç	2019	Atatürk Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Öz Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Mustafa Ülker	2019	Balıkesir Üniversitesi	Öz Düzenleme Ve Yansıtıcı Düşünmenin Matematik Başarısına Etkisinin İncelenmesi
Özge Yıldırım	2019	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ve Öğretme-Öğrenme Anlayışlarının İncelenmesi
Hacer Koç Deniz	2019	Fırat Üniversitesi	Matematik Dersinde Oyun Ve Etkinlik Destekli Ters Yüz Sınıf Modelinin Öğrenci Başarısına, Problem Çözme ve Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi
Osman EROL	2019	Trabzon Üniversitesi	Öğretmenlerin Ve Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Konusundaki Görüş Ve Uygulamaları
Muhammet Oğuz Okuyucu	2019	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Robotik Kodlama Eğitiminin Lise Öğrencilerinin Üstbiliş Ve Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi
Lütfiye Altuntaş	2019	Yıldız Teknik Üniversitesi	İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersinde Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri İle Matematik Dersine Yönelik Tutum ve Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Refika Erdoğan	2019	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersinde Yansıtıcı Düşünme Destekli Yaratıcı Yazma Çalışmalarının Öğrencilerin Yaratıcı Yazma Becerilerine Etkisinin İncelenmesi
Aydın Çakır	2019	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yansıtıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin

			Tarihsel Okuryazarlık Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi
Elmas Betül Budak	2019	Marmara Üniversitesi	Senaryolaştırılmış Kavram Karikatürlerinin 5. Ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Ölçüsel Tahmin Ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi
Nagehan Aydın	2019	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Stem ve Stem Temelli Robotik Etkinliklerinin Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme, Zihinsel Risk Alma Ve Öğrenmede Motive Edici Stratejilerine Etkisi
Durdane Gözübüyük	2019	Bartın Üniversitesi	Yaratıcı, Eleştirel Ve Yansıtıcı Düşünmenin Girişimcilik Becerisi Üzerine Etkisi
Aslıhan Günen	2019	Kocaeli Üniversitesi	8. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri İle Fen Bilimleri Rutin Ve Rutin Olmayan Problem Çözme Düzeyi Arasındaki İlişki
Sema Özer	2019	Gaziantep Üniversitesi	Tarih Öğretiminde Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisinin İncelenmesi
Hülya Kadakal Tek	2019	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	8. Sınıf Öğrencilerinin Genel Akademik Başarıları İle Matematik Başarıları, Üst Bilişsel Farkındalıkları ve Yansıtıcı Düşünceleri Arasındaki İlişkiler
Ayşenur Şener	2019	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ve Çevre Bilinci Arasındaki İlişki: Bursa İli Nilüfer İlçesi Örneği
Gülçin Çelik	2019	Kocaeli Üniversitesi	Farklı Fen Başarısına Sahip Ortaokullardaki Öğrencilerin Fen Başarısını Yordayan Değişken Modellerinin İncelenmesi
Lütfiye Yılmaz	2019	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Ortaokul Matematik Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Başarısını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi
Semra Biçer	2019	Afyon Kocatepe Üniversitesi	9.Sınıf Öğrencilerinin Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Bir Araştırma
Merve Öz	2019	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Üçgenler Konusunda Argümantasyon Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı Üzerine Deneysel Bir Çalışma
Melike Gürdoğan	2019	Pamukkale Üniversitesi	Harmanlanmış Öğrenme Uygulamalarının Sosyal Öğrenme Ortamlarına Aktarımının İncelenmesi
Duygu Aygün	2019	Bursa Uludağ Üniversitesi	Proje, Model, Deney Yoluyla 7. Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Beceriler Geliştirme Süreçlerinin İncelenmesi
Nursel Uğur	2019	Trabzon Üniversitesi	Bilgisayarsız Ortamda Bilgisayar Bilimi Öğretiminde Yansıtıcı Düşünme Etkinliklerinin Bilgi İşlemsel Düşünme Becerileri Geliştirmede Etkisi
Cemile Tuncel	2019	Dicle Üniversitesi	Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Matematikle Baş Etme Ve Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri İle Matematiksel Akıl Yürütmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
İlkay Aktaş	2019	Marmara Üniversitesi	A-Didaktik Ortamda Yapılan Uygulamaların Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Sürecine Etkisinin

			İncelenmesi
Şadiye Çakıcı	2019	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	İnsanda Dolaşım Sistemi Kavramlarının Öğretiminde Sorgulama Temelli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Ürünlerine Etkisi
Güliden Dönmez	2019	Marmara Üniversitesi	Lise Öğrencilerinin Fonksiyon Kavramını Anlayışlarının Teorik Düşünme Perspektifinden İncelenmesi
Melis Akdoğan Gündoğdu	2019	Ankara Üniversitesi	Yükseköğretimde Yabancı Diller Bölümlerinde Uygulanan Mesleki Gelişim Programlarının Değerlendirilmesi: Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi Örneği
Hilal Demirci	2020	İstanbul Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünme Etkinlikleri İle Zenginleştirilmiş React Stratejisinin Öğrencilerin Yansıtıcı Düşüncelerine, Fen Öğrenimine Yönelimlerine Ve Motivasyonlarına Etkisi
Tuba Demir	2020	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Öğretmenlerin Demokratik Davranışları İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin 21. Yüzyıl Becerilerini Öğretme Düzeylerine Etkisi
Aysel Atılkan Tunçer	2020	Düzce Üniversitesi	Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Oluşturma Düzeyleri Arasındaki İlişki
Mucize Şanlıdağ	2020	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Zeka Oyunları Dersinin Öğrencilerin Matematik Problemi Çözme Tutumlarına Ve Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi
Barış Bilge Çelik	2020	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi
Güliden Altın	2020	Bursa Uludağ Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamalarına Yönelik Öz Değerlendirme Ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi
Ümran Atabaş	2020	Marmara Üniversitesi	Stem Eğitiminin Fen Bilimleri Dersinde Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Yaratıcılıklarına, Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Ve Stem Eğitimine İlişkin Görüşlerine Etkisi
Sevde Koca	2020	Amasya Üniversitesi	Eğitsel Robot Uygulamalarının Öğrencilerin Kodlamaya Dönük Bilişsel Çıktılarına Etkisinin İncelenmesi
Cengiz Gündüzalp	2020	Atatürk Üniversitesi	Proje Ve Kaynak Tabanlı Öğretim Yöntemlerinin Öğretmen Adaylarının Sosyal Zekâ, Üst Bilişsel Düşünme Ve Akademik Başarılarına Etkisi
Merve Elmas Ahlatçioğlu	2020	Kastamonu Üniversitesi	Yansıtıcı Günlük Yazımının Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimlerine Ve Yansıtma Düzeylerine Etkisi
Kürşat Tarım	2020	Gazi Üniversitesi	Sınıf Öğretmenlerinin Etik Yönelimleri, Demokratik Tutumları Ve Mesleğe Yönelik Tutumları Arasındaki

			İlişki
Büşra Akgün	2020	Gazi Üniversitesi	Türkçe 6-7-8 Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme / İzleme Etkinliklerinin Düşünce Becerisine Katkısı
Derya Ülhatun Bozkurt	2021	Marmara Üniversitesi+ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünme İle Kişisel Hesap Verebilirliğin Mesleki Profesyonellik Açısından İncelenmesi
Merve Temel	2021	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bilişsel Kontrol Ve Esneklik İle Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi
Rabia Davranmaz	2021	ÇanakkaleOnsekiz Mart Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Eğitim İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Serhan Bozan	2021	Atatürk Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünme Ve Öğretim Uygulamaları: Biyoloji Konularının Öğretiminde Yansıtıcı Düşünme Stratejileri
Hasan Demir	2021	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	Doğada Stem Etkinliklerinin 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarına, Bilimsel Yaratıcılıklarına, Yansıtıcı Düşünme Becerilerine, Stem Meslek Alan İlgilerine Ve Tutumlarına Etkisi
Faruk Arıcı	2021	Atatürk Üniversitesi	Ortaokul Hücre Ve Bölünmeler Ünitesinin Öğretiminde Artırılmış Gerçeklikle Zenginleştirilmiş Probleme Dayalı Öğrenme Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi
Şeyda Nur Akçin (Ceviz)	2021	İnönü Üniversitesi	Lise 3 İngilizce Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Öğrencilerin Eleştirel Ve Yansıtıcı Düşünme Becerileri İle Derse İlişkin Tutumlarına Etkisi
Mahmut Ayaz	2021	Hacettepe Üniversitesi	E-Portfolyo Uygulamasının Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Yeterliklerine, Motivasyonlarına ve Yansıtıcı Düşüncelerine Etkisi
Serkan Aydın	2021	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	Argümantasyon Temelli Uygulamaların 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyobilimsel Konulara Yönelik Görüşlerine Ve Düşünme Becerilerine Etkisi
Pınar Orman	2021	Erciyes Üniversitesi	Bilişsel Esnekliğin Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerileri İle İlişkisi
Burcu Gelen	2021	İstanbul Üniversitesi	Ortaokul Düzeyi “Güneş Sistemi Ve Ötesi” Ünitesinin Bilim Oyuncakları İle Zenginleştirilmiş Etkinliklerle Öğretiminin Bazı Değişkenlere Etkisi
Hakan Yıldırım	2021	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Araştırmaya Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Denetim Odağı Farklı 6. Sınıf Öğrencilerinin Üst Düzey Düşünme Becerilerine Etkisi
Derya Bekiroğlu	2021	İstanbul Üniversitesi	Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Düşünme Ve Yaşam Becerilerinin Eğilimleri: Nitel Meta Sentez Çalışması
Büşra Dursun	2021	Gaziantep Üniversitesi	Çevrimiçi Ödev, Akademik Başarı Ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Zehra Saadet Fırat	2022	Ankara Üniversitesi	Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Belirlenmesi Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması
Büşra Kartal	2022	Ege Üniversitesi	Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Alime Sümme	2022	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Sınıf Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri İle Tüketici Çevre Bilinci Düzeyleri Arasındaki İlişki
Ayşegül Can	2022	Üsküdar Üniversitesi	Üniversite Öğrencilerinin Epistemolojik İnanç, Yansıtıcı Düşünme Ve Çevrimiçi Öğrenme Tutumları Arasındaki İlişkiler
Mehmet Ali Arıcı	2022	İstanbul Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Öğretimin Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Konuşma Becerilerine Ve Konuşma Özyeterlik Algılarına Etkisi
İsmet Malakcıoğlu	2022	Gazi Üniversitesi	Biyoloji Ve Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Yansıtıcı Yazmalarla Belirlenmesi
Sezen Kaynak	2022	İstanbul Arel Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünme Eğilimi, İş Becerikliliği, Duyusal Zeka Ve Çalışan Performansı Arasındaki İlişkiler: Eğitim Sektöründe Bir Araştırma
Rukiye Işık Aydın	2022	İnönü Üniversitesi	Yansıtıcı Düşünmenin Ortaokul Öğrencilerinin Konuşma Becerisine Yönelik Problemlerinin Tespiti Ve Çözümüne Etkisi
Barış Durna	2022	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Ortaokul Öğrencilerinin Problem Kurma Özyeterlikleri, Problem Çözme Tutumları Ve Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi
Sultan Şengören Küçükballı	2022	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Okul Yöneticilerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Düzeyleri İle Okul Dna Profili Arası İlişki
Ahmet Aykan Özer	2022	Dokuz Eylül Üniversitesi	Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği
Aslıhan Akdemir	2022	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Yabancı Dil Öğretiminde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının 4. Sınıf Öğrencilerinin Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Ve Öğrencilerin Yabancı Dil Öğrenme Tutumlarına Etkisi
Büşra Firidin Şimşek	2022	Marmara Üniversitesi	Ortaöğretim İngilizce Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Eleştirel, Yaratıcı Ve Yansıtıcı Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi
Ayşegül Özdi	2022	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Lise Öğrencilerinin Düşünme Becerileri İle Matematik Dersi Kazanım Ve Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi
Zeynep Azaklı	2022	Kocaeli Üniversitesi	Argümantasyon Ve Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Fen Öğretiminin Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Özelliklerine Etkisinin İncelenmesi: Çevrim İçi Örneği
Seray Doğru Oral	2022	Çukurova Üniversitesi	Dönüştürücü Öğrenme Modeliyle Lise Öğrencilerinde Toplumsal Duyarlılık, Eleştirel Okuryazarlık Ve

			Yansıtma Becerisi Geliştirmeye Yönelik Bir Eylem Araştırması
Nazan Gürbüz	2022	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Yansıtıcı Fen Günlükleri İle Zenginleştirilmiş 5e Öğrenme Modelinin 5. Sınıf "Maddenin Hal Değişimi Ve Ayırt Edici Özellikleri" Konusunun Öğretimine Etkisi
M. Damla Kutlu Kalender	2022	Afyon Kocatepe Üniversitesi	7. Sınıf Fen Bilimleri Dersinde Dönüşümsel Öğrenme Modeline Dayalı Öğretimin Öğrencilerin Başarı Ve Düşünme Becerilerine Etkisi
Suna Özcan	2022	Yıldız Teknik Üniversitesi	Felsefe Temelli (P4c) Soru Sorma Öğretiminin Özel Yetenekli Ve Olağan Gelişim Gösteren Öğrencilerin Anlama Becerileri İle Üst Düzey Düşünme Becerilerine Etkisi

EK-2: İncelenen Yansıtıcı Düşünme Becerisi İle İlgili Lisansüstü Tezlerin Listesi